

STM 1942

Joachim (Georg) Nikolas Eggert

*Bidrag till hans biografi och förhållandena inom Stockholms
musikvärld 1803-1813*

Av Irmgard Leux-Henschen

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan
tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska
samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat till-
låtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upp-
hovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av
enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela
databasen.

JOACHIM (GEORG) NIKOLAS EGGERT

BIDRAG TILL HANS BIOGRAFI OCH FÖRHÅLLANDENA INOM STOCKHOLMS MUSIKVÄRLD 1803—1813

AV IRMGARD LEUX-HENSCHEN

Om den tysk-svenske hovkapellmästaren Joachim Nikolas Eggert, vilken år 1803 som 24-åring kom till Stockholm från Rügen, som då tillhörde Sverige, och år 1813 avled hos sin vän L. F. Rääf i Småland på dennes gods Thomestorp, föreligga hittills endast sparsamma biografiska uppgifter.¹ I det följande skall en del av det över Eggert samlade nya materialet meddelas.

HANDSKRIVNA KÄLLOR

I. *Rääfska brevsamlingen i U. B. i Uppsala.*

1) 39 till Eggert ställda brev från åren 1798—1813, sign. 33, I, nr 64—103.

Rääf har lämnat en kort inledning till dessa brev, som han tydligen efter Eggerts död tog hand om, möjligen på dennes önskan. Det är ett utkast, där många ord strukits över och förbättrats, andra synbarligen först utelämnats och senare fyllts i med blyerts. De förkortade namnen (Dr. = Drake, Erik, och N. = Nauckhoff, friherre Otto) ha även ifyllts senare, antagligen av annan hand. Utkastets lydelse är följande:

»Capellm. I. N. Eggert skildes från sin befattning i Stockholm, ankom år 1812 till E. Dr. på Föllingsjö i afsikt att resa till sitt fädernesland Tyskland. Under brevexling om medlen att öfvervinna de hinder, som genom fransmännen mötte alla från Sverige ankommande, insjuknade

¹ Eggerts musikaliska inflytande som dirigent vid Operan och vid konserter — första uppförandet av många verk av Wienklassikerna — ävensom värdet av hans egna kompositioner har ofta framhävts av Tob. Norlind, framför allt i uppsatsen »Eggert och Küster. Konsertverksamhet och kompositioner» (STM VII, h. 2—3, 1925). Även Stig Walin har nyligen tillerkänt honom en hedersplats i sina »Beiträge zur Geschichte der schwedischen Sinfonik» (Stockholm, 1941). Om en del biografiska detaljer erinras i ett av Birgit Guston utgivet nytryck av Pehr Frigels anonymt utgivna eftermäle i »Nya Extraposten» i oktober 1819 (STM VII, h. 1, 1925).

Eggert på hösten af lungсот, vårdad med ömhet och frikostighet under hela vintern af sin värd som jemte Friherre N. var hans sista elev.

Under denna tid erhöill han från sina vänner i St. Herrarna Grossh. Eman. Stenberg och De Rön anbud lika hedrande för dem att göra till en utmärkt konstnär, som för hans granlagenhet att under mindre goda framtida utsikter försaka.

Dessa vackra drag återfinnas uti bifogade brefsamling som äfven lem-nar några uplysningar om Sv. Theatern och Orchestern äfvensom öfver tillståndet i Pommern och på Rügen, betr. Tyskars goda tänkesätt mot Sv., Schills tåg genom nämnde land, m. m. Sedan k. s. E. Drake afflyttat från Fölingsö i Mars 1812, fördes den redan utan hopp varande Capell-mästarn Eggert till grangården Thomestorp hvarest han af mig och min syster Malin Rääf sköttes med all den omsorg som låg inom vår för-måga.

Han afled den 14 April 1813 och begrofs med mycken högtidlighet i Socken-k. Kisa, Kinda Härad, straxt till venster inom dåv. S. porten. Qvarlätenskapen öfverlemnades till — — — (Ytterligare uppgifter sak-nas här.)

Då Eggerts övriga kvarlätenskap, hans musikaliska arbeten, fioler, förmögenhet m. m. efter hans död sändes till hans äldre broder, Joh. Friedr. Eggert i Stralsund, får man antaga, att dessa i Sverige kvar-lämnade brev behållits här av särskilda orsaker. Diskretionsskäl kunna ha medverkat ifråga om de talrika utförliga breven av kyrkoherdedot-tern Johanna Sophie Picht (1778—1852) från Eggerts födelseort Gingst, skrivna åren 1798—1809, ävensom ifråga om de dagboksmässiga an-teckningarna från maj till juli 1807 av en ung flicka i Bromma, som kallar sig »Mina» och som har befunnits vara identisk med hovpredikan-ten i Stockholm dr Hermann Wilhelm Hachenburgs äldsta dotter.

De övriga breven datera sig med några få undantag från Eggerts allra sista år, då han uppehöll sig i Östergötland. De äro från köpmannen och musikern Martin de Ron, från rektorn vid tyska skolan i Stockholm Nernst, från grosshandlaren Emanuel Stenberg, som senare svarade för ordnandet av kvarlätenskapen, från dennes vän P. Petrejus, från Eggerts lärjunge friherre Otto Nauckhoff och slutligen från Erik Drake. Alla dessa brev belysa Eggerts levnadsförhållanden under hans sista tid i Stockholm. Och det är ej uteslutet att Rääf, som den historiskt in-ställde och målmedvetne samlare han var, önskade behålla dessa brev för Sverige, då ju Eggert genom sin verksamhet är att räkna till den svenska musikhistorien.

2) Ett stort antal till Rääf ställda brev från skalderna Clas Livijn och Atterbom, löjtnant Daniel Georg Ekendahl, grosshandlare Emanuel Stenberg m. fl., i vilka Eggert omnämnes, från åren 1811—1813, sign. R 38, band V och VI.

II. Några dokument över Eggert i privat ägo hos Rääfs sonson, löjt-nant Axel Rääf i Småland på Forsnäs, Ydre. Bland dessa särskilt Eg-gerts »Personalier», författade av löjtnant Ekendahl, hans vän från det sista levnadsåret på Thomestorp.

III. Lorenzo Hammarskölds brevsamling K. B. i Stockholm. Brev från Rääf, Drake, Clas Livijn, Ekendahl m. fl., i vilka Eggert omtalas.

IV. Ett brev från Aurora De Geer (gift Wetterstedt) till Eggert, daterat Finspång den 8 september 1807, Mus. Akad., sign. LO II, 159.

V. Brev från Frigel, Nauckhoff, Hæffner, Drake, i vilka Eggert omnämnes, i Mus. Akad.

VI. Anders Fredrik Skjöldebrands brev till sin fästmö Charlotte Ennes i Gefle, brevkonvolut i Vitterhetsakad., öppnat 1935.

Från Eggert själv har man hittills ej funnit något enda brev,¹ lika litet har man något porträtt av honom. I följande undersökning skall emellertid göras ett försök att teckna en levande bild av Eggerts personlighet, trots att det begränsade utrymmet ej tillåtit en kronologiskt sammanhängande framställning utan blott framhållandet av några väsentliga punkter.

Angående Eggerts födelsedatum ha hittills inga exakta uppgifter varit kända. I musikhistoriska verk nämnas omväxlande åren 1779 och 1780. Osäkerheten kan delvis bero på att Rääf, som annars var så grundlig, har misstagit sig på ett år vid avfattandet av dödsannonser, där han noga anger kompositörens ålder: »i en ålder av 33 år och 2 månader».² Piktig är Ekendahls uppgift i de omnämnda »Personalierna»: »Eggert var född i Gingst på Rügen år 1779», vilket också framgår av dopregistret i evangeliska kyrkan St. Jakobi i Gingst.³

Där är nämligen den 25 februari 1779 upptaget ett gossebarn med namnet »Joh. Jörn Eggert», i vilket vi, trots de annorlunda lydande förnamnen, återfinna vår musiker Joachim Nikolas Eggert. Ett flertal andra dop av medlemmar av familjen Eggert, syskon och kusiner till musikern, finnas registrerade tidigare och senare, dock intet år 1780; men att just denna uppgift gäller den tysk-svenske mästaren framgår av olika omständigheter. För det första får man ju antaga att åtminstone födelsemånaden stämmer i Rääfs uppgift »och två månader» — Eggert dog den 14 april 1813 — vilket faktiskt även bekräftas i Johanna Pichts lyckönskingsbrev, där dock själva dagen tyvärr ej nämnes. »Nun ist bald Dein Geburtstag», skriver hon den 19 februari 1804.

Vidare återfinna vi åtminstone det andra av kyrkbokens förnamn »Jörn» i Ekendahls »Personalier», och det även på andra plats, om ock

¹ Någon speciellt flitig brevskrivare synes Eggert heller knappast ha varit. Rääf antyder detta en gång i en skrivelse till sin svägers broder, Lorenzo Hammarsköld, hos vilken Eggert då tycks ha bott (Thomestorp den 27 sept. 1811): »Till Eggert . . . framför du mångfaldig hälsning; vore han icke så besvärad af bref, skulle jag själf berättat honom, att en mycket förträffelig Lur nu väntar på lagren här, att få visa sig för honom.» — Även av Johanna Pichts brev framgår, hur sällan Eggert skrev; såväl hon som Eggerts gamle far och hans bror fingo ofta vänta ett år eller mer på underrättelser från honom.

² Ett exemplar av dödsannonsern finnes i löjtnant Rääfs på Forsnäs ägo.

³ Dessa och övriga upplysningar om familjerna Eggert och Picht från Gingst har jag tacksamt erhållit genom vänligt tillmötesgående från kyrkobokföraren herr Wilhelm Freese i Gingst.

här i den högtyska formen »Georg». (Han kallar honom »Capellmästaren Joachim Georg Nicolo Eggert».) Detta borgerliga namn har Eggert emellertid ej alltid använt sig av som konstnär. Dock kallar han sig på titelbladen till stråkkvartetterna för »J. G. Nicolo Eggert» eller »Joachim G. N. Eggert». Beträffande det första förnamnet »Johann» (i kyrkboken förkortat till »Joh.») kan ju Eggert senare ha ändrat det till det liknande men kanske för musikerörön mera välklingande »Joachim».¹ Det i kyrkboken helt felande namnet »Nikolas» (eller enligt tidens musikaliska smak på italienska, »Nicolo», vilket även Ekendahl använder) kan antingen vara helt fritt påfunnet av Eggert som artistnamn, eller också helt enkelt ej tagits med i kyrkboken, där man oftast nöjde sig med två förnamn.

Hur invecklad frågan om namn och födelsedatum här än kan tyckas, äro vi dock utan tvivel berättigade att i »Johann Jörn» se »Joachim Nikolas» och kunna därmed betrakta dagen för hans dop som säkert fastställd. Då nu emellertid dopet i denna trakt i regel brukade äga rum tre dagar efter födelsen, torde Eggerts födelsedag kunna fastslås till den 22 februari 1779.

Eggerts far, Joh. Hindrich Eggert, i dopboken betecknad som »Meister», var liksom sin bror skomakare till yrket. De båda skomakarna Eggert voro gifta med två systrar Schinckel, av vilka musikerns mor hette Barbara Maria i förnamn. Själv var han, som också Ekendahl nämner, den yngste av fem barn. Vid hans död levde ännu förutom den äldre fadern en bror i Stralsund med stor familj och en syster, gift i Mecklenburg.

Även om Eggert vid avresan från Rügen på sommaren 1803 ursprungligen inte egentligen hade för avsikt att slå sig ned i Sverige, det land han som pomrare i nationellt avseende tillhörde, utan snarare hade tänkt sig att fortsätta sin musikaliska bana i Petersburg och försöka sin lycka vid tsarhovet, hade han dock skaffat sig en rad förbindelser inom tysk-svenska kretsar i Stockholm, vilka under hans uppehåll där skulle öppna stockholmarnas dörrar för honom.

Framför allt tycks han ha sökt förbindelser genom medlemskapet i den svenska frimurarorden. I likhet med de flesta musiker och andra konstnärer på den tiden gick Eggert tidigt in i frimurarorden; redan i Tyskland tillhörde han logen i Stralsund, som var den närmaste större staden i grannskapet och där han hade studerat musik under en rad av år. Av nedan citerade brev från en logebroder i Stralsund, »Hakon», framgår, att både tyska och svenska logebroder i Stockholm hade tagit

¹ Senare ändringar av förnamn voro vid denna tid mycket vanliga. Herr Freese, Gingst, har meddelat att han i sin egenskap av kyrkobokförare stött på över hundratalet dylika namnförändringar.

sig an honom efter hans ankomst dit, och att den unge musikern redan en månad senare — den 7 juli anlände han till Stockholm, den 9 augusti lämnade han rapport till Stralsundslogen — hade blivit anställd med 400 Rdr.¹ Att han skulle ha fått sin anställning tack vare förmedling av ordensbröder framgår emellertid icke av brevet, ty den världsvane rådgivaren skiljer uttryckligen mellan de tre kategorier, vilka skulle kunna hjälpa honom att komma fram: »Musikverständige und Liebhaber», »die Herren Landsleute» samt logebröderna. Vi kunna antaga, att det främst var inom den första av dessa kategorier han rönt bifall, även om det varken i detta brev eller i motsvarande brev från Johanna Picht nämnes något om med vilka musiker han kom i beröring. Det rör sig ju här om svarsbrev, som visserligen återspegla förhållandena men dock icke ha originaluppgiftens värde. Att Eggert till följd av sin anställning beslöt sig för att tills vidare stanna i Stockholm, där han synbarligen även i övrigt tycktes trivas väl, kan man sluta sig till av följande brev² till honom, som mycket roligt skildrar en ung, begåvad mans situation i en främmande stad:

»Stralsund den 30. August 1803.

Mein theuerster und geliebtester Bruder,

Für Ihre obligante brüderliche Zuschrift vom 9. August sage ich Ihnen den gehorsamsten Dank. Es freut mich herzlich, dass Sie in Stockholm angekommen, dass Sie sich dort gleich engagirt und eine Stelle mit 400 Rthlr. Gehalt angenommen haben. Da Sie als ein einzelner Mann gewiss damit auszukommen suchen werden, so sind diese 400 Rthlr. doch besser, als wenn das Glück Sie nicht so favorisiert hätte. Durch Bekanntschaft mit dortigen Musikverständigen und Liebhabern, durch innigere Freundschaftsverknüpfung mit den dortigen Herren Landsleuten — und mit manchem Br. unseres heiligen Bundes kann es Ihnen bei Ihrem guten Herzen, Ihrer vortrefflichen Anlage, die Musik zu exerzieren, und Ihrer freundschaftlichen Denkart und Gefälligkeit im Umgange nicht fehlen, sich dort Freunde zu erwerben und zu erhalten, um es künftig dort weiterzubringen. — Haben Sie sich schon an die Sprache gewöhnt? Wenn dies ist, so wird es Ihnen sehr leicht werden, sich dort zu gefallen und die Herren Pommer-Esche, mein guter Carl Bohnstedt werden Sie nicht verlassen. Empfehlen Sie mich beiden gehorsamst, und besuchen mit dem Br. Bohnstedt, der einen Grad mehr wie Sie hat, die dortigen brüderlichen Zusammenkünfte fleissig. Der Br. Königl. Sekretair Agrel wird Ihnen gewiss Anleitung dazu geben.

Bey der nächsten Zusammenkunft der Br. werde ich es zu rühmen wissen, dass Sie sich unsrer erinnert, und ich bürge Sie dafür, dass Jeder

¹ Redan under vinterns lopp blev hans avlöning höjd, såsom omnämnes i ett brev från Johanna Picht av den 18 mars 1804.

² Brev ur Eggerts kvarlätenskap i Rääfska brevsamlingen.

den herzlichsten Antheil an Ihrem fernerem Glück macht, wenn Sie nur auch gefälligst Nachricht geben wollen. — —

Bleiben Sie mich gut, Ihrem treuverbundenen Bruder

Hakon.»

Förbindelserna med frimurarlogen synes Eggert flitigt ha uppehållit under alla de följande åren. De flesta av hans vänner torde ha varit logebröder, som vi senare skola se. Även vid Eggerts begravning i Kisa kyrka användes vissa med hans medlemskap i logen sammanhängande ceremonier, vilka väckte skalden Clas Livijns uppmärksamhet, då Rääf skildrade dem för honom, såsom framgår av ett svarsbrev från Rääf (Thomestorp den 8 juli 1813):¹

»Det fägnar mig högt, att du är nöjd med vad jag gjort för Eggert; men du misstager dig, om du tror honom icke varit initierad i ett samfund, varav du röjt några spår i begravningsceremonien; han var icke blott medlem därav, utan hyste den aldra ivrigaste längtan att däruti vinna vidare framsteg, varifrån han i höstas endast hindrades av några ceremonielli svårigheter, som från Stralsund måste undanröjas.»

Vad beträffar Eggerts umgänge med sina landsmän inom den dåtida tyska kolonien i Stockholm — vilka ju givetvis, för så vitt de härstammade från Pommern, i likhet med honom voro svenska medborgare. — uppställer sig först frågan om Eggerts framstående landsman, den likaledes på Rügen födde tyske frihetsdiktaren Ernst Moritz Arndt.² Att dessa Rügens två söner, som umgicks i samma tysk-svenska kretsar, ofta träffades, kunna vi utan vidare antaga, då sammanhållningen på grund av oron för hemmets öde var särskilt starkt utpräglad i dessa krigstider. Framför allt måste musikern och den tio år äldre dikteren ofta ha sammanträffat hos Arndts gode vän Karl Ludwig Nernst (1775—1815), rektorn för tyska skolan i Stockholm. Båda stodo fadder åt de barn som under dessa år föddes i den

¹ Rääfs brev som skildrar begravningen, torde ha gått förlorat. Mellan ett brev av den 16 februari 1813 och detta av den 8 juli 1813 (Rääfska brevsamlingen, band 6) finnes i samlingen intet bevarat.

² Det är känt att Arndt, på flykt från Napoleon, kom till Sverige i oktober 1803, alltså endast 3 månader senare än Eggert. Arndt bodde såväl denna första vinter (1803—1804) som även senare under sitt fleråriga uppehåll i Stockholm inom samma murar som Eggert. Varken i hans talrika kulturhistoriska skrifter och rese-skildringar från Sverige eller i hans brev finna vi Eggerts namn. — Richard Wolframs arbete »Ernst Moritz Arndt und Schweden, zur Geschichte der deutschen Nordsehnsucht» (Weimar, 1933, i »Forschungen zur neueren Literaturgeschichte») omnämner ej Eggert. Ej heller dr U. Willers, som för närvarande arbetar på en ny undersökning över Arndts tid i Sverige, har funnit något material angående Arndts förbindelser med Eggert.

Nernstska familjen.¹ Nernst, som i ålder stod mitt emellan Arndt och Eggert, måste genom sina mångsidiga intressen ha varit en livaktig medelpunkt i denna krets. Detta framgår också av ett förvånansvärt välorienterat brev till Eggert (Stockholm den 29 september 1812),² där det talas om Arndt på ett sätt, som förutsätter god kännedom om skaldens levnadsomständigheter. Den särskilt deltagande tonen i brevet liksom även det i tyska kretsar ovanliga »Du» som tilltalsord tyder på ett nära vänskapsförhållande mellan Eggert och Nernst.

Wir sind alle der Meinung, dass Du wenigstens fürs Erste Deine grosse Reise noch aufschieben musst, können Dir aber doch nicht so unbedingt rathen, da die Ordnung der Dinge jetzt so gar wandelbar ist und das Unerwartete gewöhnlich am ersten geschieht. Auch fürchten wir, dass der Wunsch Dich bald wieder zu besitzen uns Hindernisse übersehen lässt, die durchaus nicht unbeachtet bleiben müssen, wenn man recht urtheilen und recht rathen will. Soviel ist gewiss, dass der Zustand Deutschlands den Museen nie nachtheiliger war als gerade jetzt.

Unsere grosse Expedition scheint nunmehr aufgeschoben zu sein. Dupuis ist Kapellmeister geworden und hat schon zweimal (zu Müllers grösstem Leidwesen) das Orchester angeführt. Wie es heisst, wird Er zwischendurch auch in einigen Opern als Sänger auftreten.

Lasse ist schon längst wieder engagiert, aber Åbergsson macht noch den Ordnungsman. ♪

Insonderheit scheint man dem Ballette wieder aufhelfen zu wollen. Gestern traten ein Pariser Sänger und eine dito Sängerin auf, die ausserordentliche Sensation gemacht. Man spricht sogar von einem Engagement, aber schwerlich wird die Casse solchen Anstrengungen gewachsen sein.

Arndt ist in der Mitte vorigen Monates in Petersburg angekommen und hat frohe Hoffnungen, weil alles in Russland den Krieg genehmigt und die gewaltigsten Anstrengungen macht. Er war acht Tage im russischen Hauptquartier und lobt den Geist, der das Ganze beseelt. Nicht Schlachten, schreibt er, müsst Ihr erwarten, aber Mordgemetzel.

Utom det Nernstska hemmet ha vi huvudsakligen ytterligare ett att nämna. Liksom det redan i den gamla hemtrakten Gingst fanns ett prästhem med musik och sociala strävanden, som Eggert stått sär-

¹ Arndt stod fadder för det andra barnet, Julius, 3 januari 1804, Eggert för det fjärde, en dotter Siri, den 19 oktober 1808. — Tyska församlingens dopböcker i Stadsarkivet i Stockholm erbjuda en god inblick i de vänskapliga förhållandena mellan familjerna.

² Årtalet saknas men framgår av sammanhanget. Vid identifieringen av det endast med »N.» undertecknade brevet har dr Willers haft vänligheten att hjälpa mig. Detta är det enda bevarade brevet från Nernst i den Eggertska kvarläten-skapen.

skilt nära — den i Arndts skrifter högt berömde Präpositus Pichts hem, där Eggert varit musiklärare för den med honom jämnåriga mycket musikaliska dottern Johanna —, så blev det nu även i Stockholm på ett överraskande analogt sätt åter i ett prästhem han kom att nära umgås, nämligen hos kyrkoherden i tyska församlingen, hovpredikanten dr Hermann Wilhelm Hachenburg.¹

Också i denna prästfamilj var Eggert musiklärare för den säkerligen mindre musikaliska dottern Wilhelmine och dennas yngre syster Charlotte. Och med en märkvärdig parallellitet i händelserna fattade även hon, såsom framgår av hennes likaså i den Eggertska kvarlåtenskapen bevarade brev, en svärmisk böjelse för den begåvade unge musikern, som under sommarmånaderna 1806 och 1807 regelbundet tillbringade veckoslutet hos hennes föräldrar ute i Bromma. Endast med den skillnaden att Eggert nu, mera mogen och försiktig, medvetet aktade sig för att ännu en gång frambesvärja ett tragiskt flicköde.

På giftermål tänkte väl Eggert aldrig, dels av hälsoskäl men säkert också på grund av sin allmänna psykiska läggning. Det förstå vi av Johanna Pichts brev, där hon i stor och uppoffrande kärlek — det är ett utpräglat Gretchen-öde som här utspelas — under hans år i Stockholm ständigt försöker beveka honom därtill, fastän han vid avskedet endast hade lovat »immer ihr Freund zu bleiben». I februari 1804 skriver han som 25-åring kort och gott: »Ich will der Liebe fliehn, sie macht nicht glücklich.» Ett halvt år senare citeras visserligen i ett brev från Johanna (av den 2 augusti 1804) ett något mildare yttrande ur hans sista brev: »Wenn wir nicht so weit entfernt wären und wenn mir nicht ein gesunder Körper versagt wäre, müsstest Du mir mehr als ein mich liebendes Mädchen sein.»

Synbarligen hade de första tecknen på Eggerts lungsjukdom gjort

¹ Husets herre härstammade, liksom Eggert, från en trakt vid havet. Född i Lübeck 1752 och uppfostrad där, kallades han år 1782 från sin prästbefattning i Minden till Stockholm som andre pastor i tyska församlingen och hade alltså vid Eggerts ankomst redan varit verksam där i 20 år samt var en känd personlighet, tydligen i synnerhet i hovkretsar uppskattad som den tyskfödda drottning Fredrika Dorothea Wilhelminas predikant. Se »Svenska Kongl. Hof-Clericiets Historia», Örebro, 1814, s. 855 ff. Det heter bl. a.:

»År 1797 var han anbefalld, att vara den Kongl. Suiten följaktig till Carlskrona för att där emottaga och uppvakta den nu väntade och ankommande Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan, f. d. Drottning Frederika Dorothea Vilhelmina; och hade Kongl. Hofpredikanten Hachenburg den 14 Oktober den nåden, att i Hennes Kgl. Höghets Rum för första gången förrätta Predikan och Gudstjänsten på Tyska språket, varmed han ock uppvaktade under resan till Drottningholm och sedan framdeles vidare.»

sig märkbara redan i Gingst. Och att någon väsentlig förbättring ej inträtt i Stockholm, framgår av två av Johannas brev. I ett brev (av den 2 augusti 1804) heter det:

»Recht traurig hat mir Dein Gesundheitszustand gemacht — ich bitte Dich sosehr — nimim Dich doch um Dein selbst willen recht inacht — Greife Dich bei Deinen Arbeiten nicht sosehr an, es schadet gewiss —»

Och två år senare (den 28 augusti 1806), sedan hon på ett helt år inte hört av honom, men så på omvägar fått veta att han hade »das Fieber»:

»Im Ganzen kann man wohl nicht sagen, dass Sie immer glücklich waren, da Ihnen vieles Kranksein das Leben getrübt haben wird; vielleicht dass das Fieber (ich hoffe, dass es ein kaltes ist) Ihre Gesundheit nun recht befestigen wird —»

Om också dessa sjukdomsperioder till en början väl mest gingo fort över — i andra brev från Johanna talas om hans »ausserordentliche Munterkeit» — måste han likväl ständigt ha varit på sin vakt mot en hotande fara. Och så torde han även i fråga om denna nya upplevelse ha bemödat sig att från början kväva den unga flickans böjelse, så snart han förstod dess häftighet. Detta intryck får man i varje fall genom de bevarade breven från Mina, som ju visserligen endast skildrar upplevelserna från de båda somrarna 1806 och 1807. Kanske existerade dock förbindelsen mellan dem redan tidigare, 1805, så att följande ord i ett brev från Johanna Picht (av den 12 maj 1805) hänsyfta därpå, i vilket hon än en gång beklagar sig över Eggerts långa tystnad:

»Oder sind es andere Ursachen, die Sie abhalten hierzuschreiben? — Genug werden die Schönen in Stockholm Sie so gefesselt haben — ja! ja! Sie haben ihren Zweck erreicht, die Feindin Eifersucht hat hier stark ihren Sitz aufgeschlagen. Ihre Geliebte soll nichts erfahren, aber sie hat doch eine Ahnung davon bekommen, ist höchlich betrübt, und will durchaus Einspruch machen.»

Wilhelmine Hachenburg har tydligen, trots sin ringa musikaliska begåvning, över vilken hon en gång i ett brev bittert beklagar sig, umgåtts mycket i musikerkretsar. Hon omnämnes sålunda tillsammans med Skjöldebrand och kammarherre Silverstolpe i tyska församlingens dopböcker den 13 januari 1805 som fadder åt kapellmästare Hæffners barn.

De från den 18 maj till den 6 juli 1807 stammande breven, eller rättare sagt dagboksanteckningarna av Elisabeth Dorothea Wilhelmine Hachenburg (född den 10 april 1784, död den 31 augusti 1845, enligt tyska församlingens dopböcker och bouppteckningsböcker) äro endast undertecknade med »Mine» eller »Mina». De äro försedda med fortlöpande datering

med dag och månad, och endast mot slutet är en gång årtalet »1807» och på två ställen uppgift om orten, »Bromma», tillfogade.

Identifieringen av brevens författarinna, som använde sig av tyska språket, beredde med dessa sparsamma upplysningar till en början tämligen stora svårigheter, särskilt som det inte föreligger någon som helst litteratur över tyska koloniens i Stockholm historia. Den lyckades slutligen tack vare en dikt om Bromma, som finnes avtryckt i ovan nämnde rektor Nernsts »Schwedisches Museum»¹ och som synbarligen härstammar från hans egen penna. Till denna dikt fogas i en fotnot följande förklaring: »Bromma, ein Kirchdorf, zwei Stunden von Stockholm gelegen, der Sommeraufenthalt des Kgl. Hofpredigers Dr. Hachenburg.» — Vid fullföljandet av detta spår visade det sig för det första, att Hachenburg inte endast hade sitt sommarställe i Bromma utan att han från år 1800 var »Kyrkoherde i Bromma församlingen under Uppsala stift» (se »Svenska kongl. Hof-Clericiets Historia», l. c.). Och för det andra befunnos de få i breven förekommande förnamnen, t. ex. systemen »Lotte», vid en jämförelse överensstämma med tyska församlingens kyrkböcker.

Kanske var det Nernst själv som beredde vägen för förbindelsen mellan Eggert och Hachenburg. Det fanns nära relationer mellan honom och prästfamiljen: dr Hachenburg stod fadder för hans första barn, fru Hachenburg för hans tredje barn.

I övrigt bekräfta dessa brev från Mina, vilka tydligt ha karaktären av avskedsbrev, vad som redan förut är känt, nämligen att Eggert vid denna tidpunkt allvarligt hade tänkt på att lämna Sverige. Hans planer riktade sig, liksom även tidigare, åter mot Ryssland. Detta framgår också av ett brev från Johanna Picht, vilket med omtänksamma varningar och reella förslag skrevs på andra sidan Östersjön vid nästan alldeles samma tid som Minas kärlekssvärmerier i Bromma, nämligen den 12 maj 1807:

»Ihr Bruder weiss zwar nicht, mein Bester, ob Sie noch in Stockholm sind, doch hoffen wir es, und Ihr Bruder wie auch ich hegen den sehnlichen Wunsch, das Sie sich auch nicht von dort entfernen und nach Russland gehen möchten. Was uns zu diesem Wunsch veranlasst, sind mehrere Beweggründe; wenn auch schon die Capelle aufgehoben ist, so sind Sie, lieber E., in Stockholm nun schon so bekannt und orientiert, es würde Ihnen also sicher nicht fehlen, auch jetzt noch da Ihr gutes Auskommen zu finden; fürs zweyte würde das russische Klima Ihnen durchaus für Ihren Körper nicht zuträglich sein, da dasselbe rauh und ungesund besonders für den Ausländer sein soll, das Schwedens hingegen, obgleich kalt doch viel reinere Luft und folglich auch gesünder

¹ »Schwedisches Museum», h. 2, s. 116, Leipzig, 1804. Den första strofen i den långa dikten lyder: »Schwatz immerhin von unserm lieben Dörfchen verächtlich, wie ihr wollt — ihr Menschen gross und klein! Was ihr auch schwatzet, doch soll das traute Bromma der Liebe Gegenstand, des Liedes Vorwurf seyn.»

ist; so findet in Russland eine weit grössere Teuerung statt wie in Schweden, und die Menschen, nimmt auch nicht Rücksicht auf denien?
—»

Och hon tillfogade nu de vänskapliga orden om Sverige, som väl Rääf egentligen menade, när han i inledningsorden till dessa efterlämnade brev talade om »Tyskars goda tänkesätt mot Sverige»:

»O die guten Schweden, ich glaube, das es die braveste Nation in der Welt ist, wir haben eine grosse Vorliebe für sie gefasst, seit sie hier mehr einheimisch geworden sind — ich glaube, es lässt sich nicht besser wie unter die Schweden wohnen — so gut und bieder ist diese Nation; wenn daher meine Bitten, mein einziger bester Freund, etwas über Sie vermögen, so bleiben Sie da! O ich bitte Sie so innig darum, auch der Gedanke meinen E. so weit entfernt zu wissen würde mich sehr betrüben — —»

På denna kärleksfulla uppmaning från Johanna tycks Eggert ej ha svarat. Brevväxlingen upphörde antagligen från hans sida. De följande skildringarna, särskilt av den Rääfska kretsen, göra för övrigt klart för oss, att vi trots denna dubbelhet i hans kärleksförhållanden alls icke i Eggert få se en Don Juan, utan endast en säkerligen mycket fångslande människa, som gjorde starkt intryck på unga flickor, kanske just emedan han så fullkomligt levde i sin egen värld. Av hans reseplaner blev den gången intet, kanske i någon mån under intryck av hans ungdomsälskades ord, kanske också emedan han inte ville slita sig ifrån Wilhelmine eller överhuvud från de honom välbekanta svenska förhållandena. Han kom aldrig mer över Sveriges gräns, varken till Ryssland eller till Tyskland.

Att förbindelserna med Hachenburg öppnade många dörrar för den främmande musikern till ansedda borgare- och hovkretsar, kunna vi nog antaga. Det är ingalunda uteslutet, att Hachenburg introducerade sin vän hos den unga drottningen på Drottningholm. Omkring mid-sommar 1806 var Eggert med familjen Hachenburg på Rydboholm hos familjen Brahe. I Minas anteckningar följande år heter det nämligen den 27 juni 1807:

»Nach 4 Uhr. Alles vereinigt sich, um mir die Vergangenheit und Gegenwart recht miteinander vergleichen zu lernen. Eben ist es sicher beschlossen, dass wir eine Reise nach Rydboholm machen werden — Vorigen Sommer! In der Eile muss ich Ihnen Adieu sagen um mich noch weiter von Ihnen zu entfernen. — Wie öde ist mir alles ohne Sie.»

Och två dagar senare (den 29 juni 1807):

»Abends 7 Uhr. Hier bin ich zurück in meine Stube, Gottlob! — O dass Sie mit gewesen wären; wie oft ich an Sie dachte weiss ich nicht; dann kann ich Sie ja ganz aus meinem Herten reissen; wie lebhaft Sie zuweilen in meinen Gedanken aber waren, lässt sich nicht beschreiben.»

Tyvär förråda Minas brev, hur givande de än på många sätt äro ur kulturhistorisk synpunkt, så gott som intet om musikaliska ting. Det är för sekelskiftet typiska brev. En känslig ung flicka, som citerar Young, försöker förkorta de 28 dagarnas skilsmässa från den hemligt älskade genom att i poetiska ord skriva ned åt honom sina känslor och tankar. När den efterlängtdade sedan vid slutet av veckan åter kommer med fadern ut från staden, lämnar hon honom den ansenliga packen — det är 44 tätskrivna sidor, däribland två överflödande kärleksdikter, som hon själv författat — säkerligen som avskedsgåva före hans planerade avresa.

Sommaren 1806 bodde Eggert enligt dessa brev på Drottningholm och besökte ofta familjen Hachenburg i det närbelägna Bromma, varvid de älskande träffades på halva vägen. Ett avsnitt i dessa svärsmiska meditationer, som levandegör den tidens Drottningholmsidyll, och som samtidigt för ett ögonblick ställer människan Eggert i blyxtbelysning, må även medtagas här:

»Den 16. Juni gegen 4 Uhr nachmittags.

Ich überliess mich ganz der Hoffnung, die selten ganz aus meiner Seele fern war; und alle trüben Gedanken verbrennend gieng ich spät in die Grotte an die Grasbank, um dort einige Augenblicke unserer Liebe zu weihen.

Mein Geschäft war, die Grasbank zu begiessen; dachte daran, wie es Ihnen Freude machen würde wenn sie grünen und blühen würde und es gelang mir beynahe den Zeitraum unserer Trennung mit meinen Gedanken zu überspringen; mein bester Eggert kaum kann ich es mir denken wie glücklich ich seyn werde, wenn ich es Ihnen sagen kann, wie theuer Sie mir sind. Doch weiter. Ich gieng in die Grotte.

Wir sassen eines Mittags im Herbst am Anfang Oktober dort miteinander; Sie hielten meine Hand. O Eggert, seitdem ist der Platz immer der Meinige; — es war damals das letzte Mal dass Sie hier waren. —

Der Mond fiel gerade durch das kleine Fenster der Grotte. Die Bilder der Vergangenheit schwebten vor meinem Gedächtnis; in der Erinnerung war ich glücklich. Er schien uns sooft, da wir beysammen waren; wie wir zusammen einmal über die Brücke bei Drottningholm giengen; wie wir sooft zusammen arbeiteten; wie wir eines Nachmittags im Lusthause stumm nebeneinander sassén; dieser Augenblick liess mich in Ihr Herz blicken; — wir giengen schweigend ins Haus, Sie blickten so ruhig den sanften Mond an; — wie wir zusammen im Schlitten fuhren und Sie mir nur die wenigen Worte sagten von einem Händedruck begleitet, 'wenn wir uns selbst nur nicht verlieren' — wir hatten uns nämlich so weit von den andern entfernt, dass ich deshalb im Spass sagte, wir möchten sie wohl verlieren; unzählige Male traf er uns beysammen und jetzt — die fürchterliche Gegenwart, die verschleyerte Zukunft traten in demselben Moment vor mir; die Täuschung war verschwunden; er ist

ferne, nur dies erfüllt mein Hertz und nichts kann das Grause dieses Gedankens tilgen. Ich war tausendmal unglücklicher denn je — —»

Hur det sedan gick med Eggerts förhållande till Mina Hachenburg, är icke känt. Två gånger under den kommande tiden fungerade de båda unga tillsammans som faddrar i vänners familjer, såsom dopböckerna förråda: en gång den 1 oktober 1807 hos Conrektor Würsthoff och vidare den 19 oktober 1808 för Nernsts dotter Siri. Kanske var det ej en tillfällighet att man bad dem tillsammans utföra denna vän-tjänst.¹

När vi här ha låtit Eggerts vänskapliga umgänge i de båda familjerna Nernst och Hachenburg träda i förgrunden av hans tysk-svenska förbindelser, så här det skett emedan dokument härom händelsevis blivit bevarade. Härmed är naturligtvis icke sagt, att kompositören ej umgicks som vän även i andra tysk-svenska kretsar, t. ex. hos grosshandlarna Pommer Esche och Bohnstedt, till vilka han ju genom frimurarorden i Stralsund uttryckligen hade fått rekommendationer. Pommer Esche ägde vid denna tid slottet Kristineberg utanför staden,² och vi kunna väl förmoda, att också Eggert emellanåt hörde till den »angenehme Cirkel von lauter Landsleuten», som Pommer Esche brukade samla omkring sig.³ —

Pehr Frigel, som var vän både till Eggert och Häffner och väl kände till det komplicerade förhållandet mellan de båda tyska musikerna, säger i sitt eftermäle över Eggert av år 1819, att Häffner var den

¹ Wilhelmine överlevde Eggert med mer än 30 år. Som den enda av de tre systrarna förblev hon verkligen ogift, såsom hon hade lovat i sina brev och dikter. Hon bodde till sin död (1845) i Stockholm, vilket framgår av den i stadsarkivet befintliga förteckningen över hennes kvarlåtenskap.

² Jfr Eck, Johan Georg »Reisen in Schweden», Leipzig, 1806, s. 229: »An verschiedenen Tagen des Monats August (1801) machte ich mehrere Touren . . . nach dem lieblichen Landsitz des Herrn Grosshändlers Pommeresche . . . Unvergesslich ist mir der fröhliche Nachmittag auf Christineberg . . . Hier war es, wo Herr Pommeresche einen angenehmen Cirkel von lauter Landsleuten versammelt hatte . . .»

³ Till den tyska kolonien hörde på den tiden många förmögna familjer, framför allt betydande handelshus i Stockholm, vilket hade slagit Arndt vid hans första uppehåll i Sverige. I ett brev av den 23 mars 1804 till hans vän i Greifswald, dr Christ. Ehrenfried Weigel, en kusin till Pommer Esche, som för övrigt själv flyttade över till Stockholm år 1807 och här blev konungens livmedikus, heter det: »Und nun horch einmal auf glückliche Aberteurer aus Pommern und Holstein, die hier eben in Blüte stehen: Da stehe denn voran Dein trefflicher alter Pommer Esche, ferner Schinkel, Kantzow, Möller, Kanzler, Wallis, Besekow (dessen Vater, Herr Schneideraltermann Besekow in Stralsund mir i. J. 1789 den ersten Primanerrock angemessen hat), grösstenteils die bedeutendsten Handelshäuser der Hauptstadt.»

musiker som förmått Eggert att stanna i Stockholm. Det är inte uteslutet att Häffner själv i god tro har framställt saken så någon gång vid samtal med Frigel. Uppgiften står dock i en viss motsats till en upplysning i Ekendahls »Personalier» av år 1813, i vilka det heter: »Han fann där» (i Stockholm) »flera landsmän och åtskilliga konstens vänner, som öfvertalade honom att stanna quar i denna stad.» Enligt denna framställning, som otvivelaktigt återgår på Eggerts egen skildring av förhållandena, var Häffner alltså inte den, eller åtminstone inte den ende, som hade framkallat Eggerts beslut.

Även om Häffner i början torde ha tagit sig an Eggert, tycks dock rätt snart av den välmenande gynnaren ha utvecklats sig en bitter motståndare — om Eggerts personliga känslor veta vi intet. Detta är heller icke så svårt att förstå, om vi taga i betraktande det dåvarande beträngda läget vid Operan samt vidare sakens fortsatta förlopp, framför allt det faktum att Eggert år 1808 blev Häffners efterträdare som hovkapellmästare. Under dessa fem år från 1803 till 1808 — då skiljdes deras vägar — torde en ständigt tilltagande kamp ha utspelats mellan de två konkurrerande tyska mästarna. Trots många beröringspunkter, först i den analoga musikaliska utbildningen i Tyskland, samt även i vissa gemensamma konstideal (Gluck), som i början torde ha varit förhållandevis goda mellan dem, bör det dock så småningom ha visat sig att de båda musikerna inte blott som karaktärer voro utpräglade motsatser utan även att deras musikaliska tendenser ingalunda fullt överensstämde. Redan ålderskillnaden på 20 år gjorde, att Eggert nästan tillhörde en annan generation. Därtill kom han med de färskaste intryck från musiklandet Tyskland, hänförd av Mozart och Haydn, till vilka Häffner förhöll sig dels oförstående, dels avvisande, samt som förkämpe för Beethoven. Den blygsamma anställningen som orkestermusiker, med vilken Eggert i början nöjde sig, kan han endast ha betraktat som ett första steg på sin bana. I Stralsund och Braunschweig hade han åtnjutit en utmärkt undervisning både som violinist och kompositör och hade redan under en tid varit dirigent för det furstliga kapellet i Mecklenburg-Schwerin, som han lämnade endast av den orsaken att det icke motsvarade hans konstnärliga anspråk. Det kan icke i längden ha skänkt honom någon tillfredsställelse att arbeta under en dirigent, som han säkerligen på intet sätt ansåg vara sig själv överlägsen.

Den bekanta karaktärsteckningen över Eggert av Pehr Frigel:

»Hans karaktär var lika skön som hans konst. Redlighet, öppenhet, patriotism och den oföränderligaste vänfasthet utgjorde huvuddragen i den. Djupt allvar låg i botten av hans hjärta, även om läpparna logo,

och en inrotad melankoli i lynnet, förenad med hans järnhårda arbetsflit, undergrävde hans hälsa. Han var en nordbo, därför förtärde en inre längtan och en alla nerver genomträngande känsla så småningom hans icke starka yttre organism.»

är väl övervägande en bild från de sista åren. Under tidigare år torde Eggert trots sin tillbakadragenhet och behärskning ha uppträtt med älskvärdhet och världsvana. Samtidigt var han emellertid stolt och känslig, så att han häftigt kunde brusa upp om han blev kränkt. Hans liv stod helt i musikens tjänst. Dock måste han dessutom ha förfogat över en stor allmänbildning. Detta bevisas ju redan av hans utpräglade förkärlek för umgänge i bildade borgerliga hem som Nernsts och Hachenburgs. Och det bekräftas av det djupa intryck han gjorde på människor med andra intressen än musikaliska. En andligen så anspråksfull man som Rääf i Småland betygade ständigt öppet sin beundran för Eggerts personlighet. Sålunda skriver han en gång till skalden Clas Livijn (Thomestorp den 11 juni 1811) om honom:

»Det är den intressantaste människa i världen —.»

Och halvtannat år senare till Lorenzo Hammarsköld (Thomestorp den 19 november 1812):

»Denna ovanliga människa är likaså intressant efter ett års umgänge som första dagen ☺.»

Att en man med sådana karaktärsegenskaper skulle ha intrigerat mot sin forne välgörare för att tillskansa sig dennes anställning, kan man knappast antaga. Lika litet ha vi anledning att räkna Eggert till den fientligt inställda klick av orkestermusiker, som så förbittrat bekämpade »Confusius Häffner».¹ Eggert behövde väl i grund och botten knappast ingripa aktivt, emedan utvecklingen ändock var honom gunstig. Medan hans meriter som kompositör och dirigent allt mer ställde honom i den offentliga uppmärksamhetens ljus, förspillde Häffner, hur väl han i grunden än menade, genom sitt uppbrusande och obehärskade sätt stockholmarnas sympatier och undergrävde högst egenhändigt sin maktställning.

Den vredgat föraktfulla ton mot Eggert, som talar ur Häffners 1810 till Frigel ställda brev, i vilket han som bekant framför allt på det häftigaste angriper Frigel själv²,

»Hur är det med Kapellmästariet, den ena är stupid den andra klådkare eller Küster — Lustig — Es ist doch die beste Welt — sade den

¹ Se Norlind-Trobäck, »Kongl. Hofkapellet historia», s. 44 ff.

² Brevväxlingen mellan Häffner och Frigel, Lovénska samlingen i Mus. Akad., avtryckt av Hennerberg i Svensk Musiktidsning 1909, nr 18. — Frigel svarade den 23 juli 1810: » — — — Sarcasmerne mot Eggert och Küster förbigår jag, de röra ej mig. Den förre lärer ingen annan än Tit. kunna tillägga epithetet af Stupid.»

som låg i glödande Ugnen. Stockholmarna de ser snart Musiken bakifrån, som en Ängelsman efter Prof. Küstners mening såg månen . . .»

kan möjligen vara att hänföra till ett först på senare år uppkommet främlingsskap mellan honom och Eggert, alltså efter övertagandet av kapellmästarposten. Troligare är dock att motsättningarna dem emellan redan mycket tidigare hade förorsakat sammanstötningar.¹

Vad som faktiskt tycks ställa rivaliteten mellan Häffner och Eggert i en bjärtare belysning är det hittills okända faktum, att Eggert, i likhet med Häffner, under det kritiska året 1807 eftersträfvade direktor musices-befattningen i Uppsala, vilken den senare ju sedan slutligen erhöll.

I denna tämligen spända situation låter oss ett längre brev från Aurora De Geer² till Eggert (i september 1807) få en intressant blick bakom kulisserna.³ Hon tycks vid nämnda tid ha hört till Eggerts speciella gynnare. Hon uppskattade högt hans begåvning, såsom framgår av brevet. Hon spelade med nöje hans kompositioner, som han hade skickat till henne, och framlade enligt hans önskan en ansökan för riksmarskalken Axel von Fersen, som vid den tiden var kansler för Uppsala universitet och för tillfället tydligen var hennes gäst på Finspång. Fersen hade redan tidigare blivit av Eggert personligen ombedd att taga sig an denna angelägenhet; och han förnyade nu genom Aurora De Geer sitt löfte att vid ett besättande av befattningen i Uppsala låta Eggert få företräde framför alla andra sökande.

»A. Monsieur J. Eggert Musicien de Chambre de S. M. le roi de Suède — Membre de l'Académie de Musique à Stockholm

¹ Vid de båda dopen i det Häffnerska hemmet den 22 december 1803 och 13 januari 1805 stod Eggert ej fadder, vilket väl under vänskapliga förhållanden hade legat nära till hands. — Däremot stod Eggert fadder den 26 oktober 1806 för »Kammermusikern Carl Sigismund Gälhaar's» son Friedrich Otto, liksom även den 28 mars 1807 för ett barn till »Königl. Kammermusikern Herr Johann Franz Brändler». Att av dessa sista fakta draga andra slutsatser än att de båda sistnämnda familjerna stodo i ett gott förhållande till sin kollega Eggert, vore naturligtvis felaktigt.

² Den kända konstvännen, liksom Eggert född 1779, var då ännu gift med greve Nils Gyldenstolpe, fastän hon i detta brev undertecknade med sitt flicknamn. Som bekant blev hon senare (1811) statsministern greve Gustaf af Wetterstedts maka och hennes hem ett av Stockholms tongivande kulturcentra.

³ Mus. Akad., sign. Lo II, 159. — Aurora De Geers brev är från samma år som Wilhelmine Hachenburgs anteckningar. Det är skrivet endast två månader senare. Även av dessa rader framgår, hur allmänt känt det var, att Eggert ville lämna Sverige, emedan han inte trodde sig ha några framtidsutsikter i detta land.

Min Herre

Fäst änn jag förstår ganska väl Tyska, äger jag ej hvarken kunskap heller dristighet att skriva detta språk. Således nyttjar jag mitt eget för att tacka Er, min Herre, för den vackra Musik, ni varit god och skickat mig ock som jag redan spelt flera gånger ock alltid med samma nöje, som en m u s i k ä l s k a r e, som jag, ej kan annat än finna uti en så vacker Composition. —

Då jag mottog min Herres bref, var Hans Excellenz Riksmarskalken här vid Finspång jag anmälde då Eder önskan, (som Ni redan för Honom sjelv yttradt) att vid Upsala Academie såsom Capellmästare blifva antagen med för ord det Hans Excellenz på Eder i synnerhet ville vara god och fästa sin uppmärksamhet —

Hans Excellenz lofvade villfara min begäran att när denna Syssla kommer att tillsättas ni framför alla andra skall vara ihågkommen — Men detta kan dra ut på tiden, ty den lön nu varande Capellmästaren njuter, skall vara otillräcklig för Er, och tillökning av den samma beror helt ock hållit af Kongl. Majt.s nåd, så vill Hans Excellenz hos Kongl. Majt. äfven häruti söka utverka ändring, att Capellmästaren med mera beqvämlighet ock nöje, kan förrätta sin Syssla —

Var emellertid öfvertygad, min Herre, att alt hvad jag kan göra till Eder fördel, skall af mig icke försummas — Jag önskar af hjertat Ni måtte få denna plats, ty då få vi behålla Er i Sverige. För öfrigt skola Edra insigder i Musiken, Eder styrcka ock Smak i Compositionen alltid fästa på Eder, Deras uppmärksamhet ock Recommenation som älska ock värdera de vackra Konsterna, ock således Er stora Talang — som berättigar Eder till ett lysande ställe i Samhället, där Ni äfven så mycket skall kunna gagna som brillera.

Med högaktning framhärda jag

min Herres
ödmjuka tjenarinna
Aurora De Geer.»

Finspång, d. 8 September
1807.

Ej heller i denna tävlan om Uppsalabefattningen kan det från Eggerts sida ha rört sig om något oädel handlingssätt gentemot Häffner, då ju denne allt fortjärande var kapellmästare i Stockholm och först den 20 april 1808 fick officiellt avsked därifrån samt ända till den 8 maj 1808 dirigerade kungl. kapellet.¹ Eggert sjelv hade — enligt Frigelbiografien — redan den 15 februari 1808 utnämnts till kungl. kapellmästare, varmed Uppsalafrågan ju var ur världen för hans räkning. Dock tycks det som om man skulle ha föredragit honom framför Häffner, om man likväl icke till slut hade ansett den andra anordningen som den ur alla synpunkter mest tillfredsställande. Och det är då inte underligt, att Häffner, såvida han hade kännedom härom, kände djupt agg över det dubbla nederlaget.

¹ Se T. Norlind »Eggert och Küster», STM, 1925, s. 52.

Ett par år efter Eggerts död ville ödet, att Häffner som överlevande än en gång skulle komma i nära andlig beröring med honom, som nu var fjärran från all konkurrens. Det var när han i den tillsammans med Afzelius och Geijer utgivna samlingen »Svenska folkvisor» (1814—16), som han harmoniserade, genom Rääf i Småland också fick i sin hand de visor, till vilka Eggert och Drake sommarmånaderna 1811 och 1812 hade samlat melodierna. Utgivaren ansåg det ej nödvändigt att vid tryckningen nämna Rääfs namn — vi komma senare tillbaka härtill — och ännu mindre Eggerts och Drakes.

I Greve Anders Fredrik Skjöldebrand (1757—1834), den kände militären, diktaren, konstvännen och Abbé Voglers lärjunge i komposition, som i det gemensamma utövandet av kammarmusik stod i det vänskapligaste förhållande till nästan alla sin tids stockholmsmusiker, få vi väl se en entusiastisk beundrare av Eggerts musik. Om personliga relationer vet vi tyvärr intet. Dock torde bekantskapen, i betraktande av Skjöldebrands intresse för operan, ha sträckt sig rätt långt tillbaka. Sitt sista fullbordade verk, den sommaren 1812 skrivna (eller i varje fall avslutade) g-moll-symfonien,¹ har Eggert tillägnat Skjöldebrand, säkerligen som avskedshälsning i ett ögonblick, då han redan hade avbrutit så gott som alla förbindelser med sin forna verksamhetskrets i Stockholm och särskilt även till honom såsom överordnad — Skjöldebrand var som bekant under dessa kritiska år 1810—1812 direktör vid hovoperan. Dedikationen visar dock att Eggert, hur mycket han än kan ha haft otalt med vissa maktägare och klickar, hade skiljts från Skjöldebrand utan personligt agg.

I Skjöldebrands kända memoarer,² som ju tyvärr ge musiken ganska litet utrymme, nämnes Eggerts namn endast en enda gång helt kort, om också med uttryck för det största erkännande.³ Det sker i den ingående skildringen av Naumanns opera »Gustav Wasa», vilken Skjöldebrand som bekant lät nyinstudera som galaföreställning vid kronprins Carl Johans ankomst i november 1810, och som Eggert då dirigerade. Han meddelar här olika ändringar, som han vid detta tillfälle dels endast planerade, dels verkligen lät genomföra. Till de senare hörde en historisk allegori, för vilken han behövde »kompositören» (alltså Eggert), »dekorationsmålaren och balettmästaren». Till de förra hörde en djupt ingripande förändring, om vilken han synbarligen hade

¹ Se Stig Walin »Beiträge zur Geschichte der schwedischen Sinfonik», I. c. s. 291 ff.

² »Excellensen Greve A. F. Skjöldebrands Memoarer», Stockholm 1903, utgivna av H. Schück.

³ I. c. del 4, kap. V, s. 150 ff.

talat ingående med Eggert, ty denne hade redan komponerat den erforderliga musiken, men som Skjöldebrand sedan själv i sista ögonblicket avstod ifrån, när han hos en del av sin omgivning märkte ovilja mot detta ingrepp. På detta ställe¹ nämner Skjöldebrand kompositörens namn:

»Redan var de små Ribbingarnas sång komponerad af Eggert, som dog ung och hade säkert blifvit en stor komponist, om han lefvat.»

Detta knappa yttrande visar emellertid hur mycket den erfarne teatermannen och musikkännaren väntade sig av den så tidigt bortgångne. Ytterligare ett omdöme, som visar hur förtjust han var i Eggerts musik, återfinnes i ett brev till hans fästmö Charlotte Ennes.² Den 4 januari 1811 skriver han till henne efter operabesöket, »kl. 10 på aftonen»:

»Jag kommer från Spektaklet. På stora operan har gifvits Morerna i Spanien, Drame, med några få stycken musik, komponerad af Eggert. Piëcen har mycken interêt och stort Spektakel. Fru Ruckman spelte en mor, en maka på ett sätt, som kanske öfverträffar hvad jag nånsin sett. Musiken är gudomlig. Jag var rörd och förtjust.»³

Vad den Skjöldebrand tillägnade symfoniens öde beträffar, är det inte fullt säkert, huruvida den över huvud någonsin kom i hans händer. Flera gånger talas det om den i Eggerts efterlämnade brev. En gång ännu i hans livstid. I ett brev (av den 5 september 1812) från

¹ 1. c. s. 152.

² Brevkonvolut i Vitterhets-akad., öppnat 1935.

³ Fjorton dagar tidigare (brev av den 19 december 1810) hade Skjöldebrand till sin fästmö yttrat sig om Eggerts kort förut uppträdande konkurrent Küster — vilken som bekant sångaren Cälius redan i Rom 1807 hade engagerat, men som först nu tillryggalagt den långa resan till höga Norden — på ett sätt som tydligt visar hur litet han som operadirektör bekymrade sig om Küsters verksamhet:

»Jag kom hem från Spektaklet i afton, ledsen och förtretad. Man gaf för första gången en öfversatt piëce, Hindrik d. IV lång utan interesse och tråkig. Dertill hade en ny, hitrugad, tysk kapellmästare komponerat en musik, som oaktadt några goda ställen var släpande och ökte ledsnaden. Jag hade nog erfarit den sjelf, och dertill kom förtreten att som jag ännu har Direktionen öfver Spektaklerne, kunde almänheten döma: att jag ej borde hafva släpt fram hvarken piëce eller musik. Jag var vid elakt lynne och gick fram och tillbaka i mitt rum.»

För ett bedömande av de dåvarande förhållandena vid operan är detta ställe i brevet icke ointressant. Då direktören sjelf klassificerar Küster endast som »en ny, hitrugad, tysk kapellmästare», tycks han knappast ha tillerkänt honom någon som helst hemortsrätt, åtminstone icke vid denna tidpunkt. Att hans egna sympatier stodo på Eggerts sida, torde icke kunna betvivlas. Dock voro tydligen de dåliga finansiella förhållandena vid operan huvudorsaken till att man inte kunde behålla Eggert.

Eggerts lärjunge Otto Nauckhoff dryftas översändandet av några saker från Föllingsö till Stockholm, varvid Nauckhoff tillfogar: »Symphonie och bref till Skjöldebrand kunde då gå på samma räkning . . .» Dock tycks denna sändning ej ha blifvit av, ty ett halvt år efter Eggerts död (den 5 oktober 1813) skriver grosshandlare Em. Stenberg, som till Stralsund vidarebefordrade Eggerts tillhörigheter, vilka till honom översänts av Rääf: »Sinfonien till General Schöldebrand har jag uttagit, och skall honom den tillställa, så snart han hemkommer.» Skjöldebrand var vid denna tid med hären i Tyskland — det var ju vid tiden för det världsomskakande slaget vid Leipzig. Om han vid sin återkomst erhöill symfonien är ej känt.¹ —

I sina »Personalier» säger D. G. Ekendahl angående Eggerts lärarverksamhet i Stockholm: »Under den tid Sverige fått fagna sig åt denna berömda Man, har han räknat ett stort antal elever, dem han infört i konstens helgedom. Bland flera andra personer, utmärkta så väl för sin rang som för sina talenter, vilja vi endast nämna herr Passy, Grosshandlaren de Ron, danska Ministern vid Svenska Hofvet, Greve Baudissin, Major Nauckhoff, Kongelig Kammarmusikus Krusell och Herr Eric Drake.»

Eggert tycks ha haft en mycket omfattande lärjungekrets. Delvis kunna de svåra ekonomiska förhållandena ha tvingat honom härtill. Men dessutom har man det intrycket, att han ägde utpräglade anlag för undervisning och glädde sig åt att förkovra de musikaliska krafter som funnos i landet. Ekendahl nämner endast några av namnen. Hovpredikanten Hachenburgs båda döttrar kunna vi räkna hit liksom säkerligen även många andra damer ur Stockholms societet.

Intressantast i Ekendahls uppräknings är väl omnämmandet av B. Crusell som Eggerts lärjunge, för vilket vi i övrigt inte funnit några ytterligare belägg. Den berömde klarinettisten (1775—1838) var ju fyra år äldre än Eggert och vid dennes inträde i orkestern redan verksam där sedan 10 år.² Han hade studerat i Berlin 1798 och i Paris

¹ Av de 2 exemplar, som finnas i Mus. Akad. (se Walin, 1. c., s. 292), är det första i ordningen, det som var ämnat åt Skjöldebrand, ehuru det bär Drakes namnstämpel och alltså var hans personliga egendom. Det andra exemplaret blev enligt en anteckning på titelbladet »der Musikal. Akad. am 15. XII. 1856 von E. Drake übergeben». Vid denna tid hade Skjöldebrand redan länge varit död (han avled 1834). Hade hans efterkommande behållit symfonien så länge och först nu överlämnat den till den trogne vännen Drake för vidare befordran? Eller hade Skjöldebrand sjelf från början anförträtt verket åt Drake som den trognaste vaktaren av arvet? Hur därmed än förhåller sig, torde detta Eggerst sista verk hittills aldrig ha blifvit uppfört.

² Se Norlind-Trobäck »Svenska Hofkapellet», s. 117—18.

1803. Hans lektioner i komposition för Eggert måste sålunda ha ägt rum efter dessa studieresor. Något närmare är ej känt. Endast på två ställen i Eggerts efterlämnade brevsamling är Crusell nämnd. En gång bland de av Eggerts goda vänner som sörjde över hans avsked från operan, nämligen i ett brev från Em. Stenberg (Stockholm den 14 jul 1812), i vilket det heter:

»Dina goda vänner Krusell, Hirschf., Preym. och Dylika gå nu som vidunder och prata, men äro mycket flata hos oss eller då vi råkas — Krusell sade han trodde träffa Dig framdeles, om han kommer att resa ditåt —»

Och vidare fyra månader senare, sedan han kanske träffat Eggert i Östergötland, eller i varje fall hade hört av honom, i ett brev från Nauckhoff (Stockholm den 3 november 1812):

»Krusell kom igår och frågade mig om det var sant att Kapellmästaren skulle giffta sig nere uti Östergötland; och jag svarade, att jag ta mig fan ej vet med hvem —»

Mycket upplysande är också Ekendahls meddelande, att Martin de Ron (1789—1817), på vilkens kompositörsverksamhet uppmärksamheten först nyligen blivit riktad,¹ hörde till Eggerts lärjungar. I detta fall bragte de efterlämnade breven dessutom i dagen två brev från de Ron till Eggert, som innehålla viktiga detaljer icke blott över det musikaliska utan även över det vackra personliga förhållandet mellan de två männen, som i blomman av sina år rycktes bort av ett så likartat tragiskt öde. Vi återge här fullständigt de Rons bägge brev,² som äro avfattade på en flytande, tämligen felfri tyska men märkvärdigt nog helt utan interpunktion.

»Stockholm 23. August 1812.

Mein bester Herr Eggert, Ihre schleunige Abreise ohne dass jemand es wusste hat mich sehr leid gethan so viel mehr da ich von Contours Geschäften gehindert nicht das Vergnügen hatte von Ihnen Abschied zu nehmen. Dieses schmerzt mich sehr und ich versichere Ihnen es würde mich äusserst angenehm gewesen seyn Ihnen vor Ihrer Abreise zu sprechen. Kommen Sie doch in Gottes Namen zurück Herr Eggert denn an wen soll ich mich jetzt wenden um meinen musikalischen Cours zu vollenden? Ist es nichts das mir und alle andern wahre Musik Freunden das Vergnügen schaffen kann Ihnen bey uns wieder zu sehen? Sie kommen nicht mit der Direction überein das weiss ich von Ihnen selbst aber ich glaube ein Mittel, ausgefunden zu haben wodurch es Ihnen möglich wird mit der Direction einig zu werden und dieses will ich Ihnen gleich erklären.

Es ist mir unbekant wieviel die Direction Ihnen in Appointement als

¹ Sven E. Svensson, »Martin de Ron» STM årg. XXII, 1940, s. 5—28.

² De spärrade partierna äro understrukna av de Ron.

Capellmeister geben will, ich kenne auch nicht wie viel Sie fordern um diese Stelle zu erfüllen und das ist mir einerley aber ich verbinde mich hiermit Ihnen die difference jährlich zu vergüten bis dass die Direction Ihnen dasjenige was Sie wünschen, giebt so das Sie in der Zwischenzeit doch die Summe die Sie von der Direction fordern bekommen mögen.

Ich bitte Sie Herr Eggert nehmen Sie gefälligst mein Vorschlag an ich ersuche Ihnen als Freund nehmen Sie es an denn es ist mir äusserst angelegen Ihnen hier wieder zu haben. Wenn Sie es annehmen sowie ich hoffe so schreiben Sie es an der Direction doch mit der Bedingung das mein Vorschlag zwischen uns bleibt und ein Geheimnis für alle Menschen wer es auch seyn mag.

Ich erwarte mit Ungeduld Ihre Antwort hierüber und zeichne mit Hochachtung

Ihr Freund und Br.

Martin de Ron.»

»Lieber Freund.

So angenehm es mir war Ihren Brief vom 17. September zu erhalten wäre es mir noch angenehmer gewesen darin die Annahme meines Vorschlages zu finden und es thut mir wirklich leid zu hören dass Sie fest beschlossen haben Schweden zu verlassen. Ihren Wunsch zufolge habe ich mich erkundigt ob man von Schweden nach dem Continent reisen darf, und volgendes vernommen. Unsre Regierung giebt Ihnen wohl ein Pass um von hier wegzukommen, der Ihnen aber zu beynahe nichts dient, weil alle aus Schweden kommenden Personen in Hamburg angehalten werden und kein Pass, die Reise weiter fortzusetzen bekommen. Wenn Sie dieses ohngeachtet doch weg wollen so erlauben Sie mir Ihnen zu fragen was wollen Sie in Hamburg machen. Ich bin da ohngefähr ein Monat gewesen fand aber dass die Musik im Allgemeinen nur zum Scheine und nicht ernsthaft geliebt war. Es geben wohl einzelne die diese Kunst wirklich lieb haben die sind aber selten und dürfen sich nicht zeigen lassen da sie den französischen Geschmack gar nicht annehmen wollen. Ausserdem sind die Umstände in Hamburg so wie allenthalben wo die Franzosen Einfluss haben äusserst schlecht und ein jeder selbst der reichste Kaufman zieht sich zurück und lebt ganz stille. Eben durch diese verschlimmerte Lage der Sachen verliert die Musik sehr viel und wird täglich mehr und mehr unterdrückt so dass selbst die dort bekannten und wohnende Musikern und Compositeurs ziemlich karg auskommen. Verzeihen sie meine Aufrichtigkeit aber wie würden Sie da leben können, ganz unbekant, ohne Freunde, ohne einen einzigen der Ihnen mit wahrer Freude willkommen hiess. Nein glauben Sie mir lieber Freund bleiben Sie hier wo Sie Bekannte haben und wo Sie wenigstens einige haben die Ihnen aufrichtig schätzen. Die Ursache warum Sie mein Anerbieten ausschlagen habe ich nichts gegen, zweifle aber ob Sie in den jetzigen Umständen Ihren Ziel erreichen können.

Wenn Sie sich nicht mit der Direction verbinden wollen ist dieses wohl keine Ursache es mit keinem zu thun. Wenn Sie meinen Vorschlag

angenommen hätten wären Sie mir doch gar nichts verbunden, im Gegentheil ich würde es Ihnen für die mir dann erwiesene Freundschaft sehr viel gewesen. Gerne wollte ich Ihnen noch ein Anerbieten machen, fürchte aber Ihnen dadurch zu kränken. Sie wissen wie gerne ich Sie hier hätte. Kommen Sie nur und lassen Sie mich für alles was Sie nötig haben, sorgen. Was Sie brauchen um hier unabhängig zu leben werden Sie von mir mit vieler Freude erhalten.

Sköldebrand ist nicht mehr Director des Theaters, Graf Löwenhjelm aber statt seiner. Küster hat sein Abschied erhalten und Dupuis ist jetzt Capellmeister geworden. Bey solchen Veränderungen kann ich mich nicht enthalten zu glauben dass der jetzige Director sich auf die Wahl eines Capellmeisters eben so gut verstehen muss wie die Kuh auf den Mittag. Morgen wird Dupuis sein Amt antreten.

Wenn man in Deutschland mit eigenem Wagen reiset geht es sehr commod und gut, fährt man aber mit Extrapost oder mit dem allgemeinen Postwagen wird man fürchterlich geschüttelt, und ausserdem sind diese beyden letzten jetzt sehr schlecht besonders die letzte Art zu reisen, obgleich die wohlfeilste. Die späte Jahreszeit macht die Wege äusserst schlecht und tragt viel bey die Reise höchst unangenehm zu machen. Wenn Sie sie doch unternehmen wollen und ich Ihnen mit Empfehlungsschreiben dienen kann geschieht es gerne. Für Copenhagen, Hamburg, Leipzig und Amsterdam kann ich Ihnen einige geben.

Sehr dankbar bin ich Ihnen für Ihr Anerbieten mir die Theoretische Werke zu verschaffen wenn Sie nach Deutschland kommen, und obgleich Ihr mündlicher Unterricht mir viel angenehmer wäre, werde ich keine Mühe ersparen durch Lesen dieser Werke weiter zu kommen.

Lassen Sie mich doch wissen ob Sie hier bleiben oder nicht und ob ich Ihnen nicht hier sehen werde.

Ihr Freund

Sontag 27 Sept. 1812.

Martin de Ron.»

Innehållet i Eggerts svar, som kom emellan dessa två brev, framgår utan vidare: han avböjde erbjudandet. För det första ville han inte åtaga sig några förpliktelser. För det andra torde grundorsaken, mot vilken de Ron »nichts einzuwenden hat», ha varit den att Eggert ville söka sig en ställning i världen, som mera motsvarade hans förmåga och hans önsknigar. Inte utan rätt tvivlade den unge musikern på att han skulle finna den under de då rådande tidsförhållandena.

Båda de Rons brev röja ett nära personligt förhållande.¹ Även om man ingalunda har anledning antaga, att de Ron blott tog sitt studiebegär till förevändning för att göra sitt ädelmodiga erbjudande lättare autagbart för den stolte och känslige mästaren, känner man dock tyd-

¹ Av underskriften i de Rons första brev, »Ihr Freund und Br.», att döma, tillhörde också han frimurarorden, och hans förhållande till Eggert kan alltså ha utvecklats på grund av detta ordensbrödraskap.

ligt den personliga tillgivenheten och den hemliga undertonen av äkta omsorg om framtiden för den som skulle draga ut i världen. Den med de europeiska förhållandena väl förtrogne affärsmannen sökte med alla övertalningsmedel varna för ett överilat beslut.

De Rons andra brev är daterat i slutet av september. Redan några veckor senare, den 19 oktober, kom Eggerts första svåra anfall av blodhosta, som höll i sig flera veckor. Kanske har han icke alls svarat på detta nya erbjudande. Hur långt tillbaka i tiden de Rons musikaliska förbindelser med Eggert sträcka sig, framgår ej av dessa brev. Någon egentlig undervisning tycks ej ha ägt rum före vintern 1811—1812, då det är tal om en »Kurs». De Rons fråga, till vem han nu skulle vända sig för att fullborda denna kurs, tycks han senare själv ha besvarat genom att gå till Crusell, som vars lärjunge han ju enligt Svensson hittills har ansetts. På detta sätt skulle han då i viss mening ha indirekt åtnjutit Eggerts fortsatta undervisning.

En tredje av Eggerts lärjungar, från vilken några brev äro bevarade, är friherre Otto Nauckhoff (1788—1849), som tillsammans med Drake åtnjöt undervisning av Eggert under dennes sista levnadsår. Han var militär till yrket och senare (1827) konungens förste hovmarskalk. Sin musikaliska begåvning odlade han under många års tid genom allvarliga studier. I hans memoarer, som A. Ahnfelt delvis har givit ut,¹ heter det beträffande Eggert:

»Vid sommarens inträde» (1812) »— — — reste jag till herr Erik Drake, som jämte sin mor och tvänne äldre systrar bebodde den tillhöriga egendomen Föllingsö, Kisa socken av Östergötland.

Här hade jag stämt möte med kapellmästaren Eggert, hvilken för sjuklighet nyligen afgått från teatern och hofkapellet. Herr Drake, vid mina år, lefde ännu ogift, egnande sin tid uteslutande åt musiken, i synnerhet harmoni-lärans instuderande: han, som jag, var en vän och elev av kapellmästaren Eggert.

Föllingsö har ett ganska pittoreskt läge vid en af täcka stränder omgiven sjö och jag vistades där i 10 veckor uti ett snillrikt treftigt sällskap. Jag fulländade min lärokurs i harmonien, till och med dubbla kontrapunkten, äfvensom kännedomen om instrumenterna och deras användande i orkester, samt återvann för det mesta min hälsa. Här skref jag mina första kvartetter; men har sedermera fått besanna, att man först länge får skriva musik som ej duger till annat än att bränna, innan man börjar kunna åstadkomma något som duger att bibehållas.

Det lugn, hvori jag lefde i detta Fridhem afbröts genom kallelsen till orons rätta hemland — jag menar hofvet. — — — — —

¹ »Ur svenska Hofvets och Aristokratiens Lif», bd II, »Memoarer av förste hovmarskalken sedermera landshöfdingen frih. I. O. Nauckhoff», Stockholm, Oscar Lamms förlag.

² 1. c. s. 45 ff.

— — — — — Denna utnämning föranledde mitt uppbrott från Fölingsö, där jag för alltid i denna världen tog farväl af Eggert. Eggert hade dock hunnit fullborda sitt sista arbete och ordna de äldre för deras utgifvande på trycket, hvilket äfven skett. Bland dessa tillägnade han äfven mig, under sina sista dagar, en av sina vackraste kvartetter, hvilken likaledes är tryckt. Eggert ligger begravnen på kyrkogården vid Fölingsö kyrka, där Drake lär upprest ett litet monument.»

I vissa detaljer tyckes Nauckhoffs memoarer icke vara helt exakta. Så måste man hysa tvivel om riktigheten av det endast här gjorda meddelandet, att Eggert skulle ha uppgivit sin post som kapellmästare just »för sjuklighet». Om han också sedan en längre tid varit klen och gick under behandling hos stockholmsläkaren dr Blad,¹ torde han dock ännu vid denna tid ha ägt tillräcklig arbetskraft. Den i tryck föreliggande, Nauckhoff tillägnade kompositionen är ej en kvartett utan en sextett för klarinett, horn och stråkar, som daterar sig redan från år 1807. Det är emellertid tänkbart att vid tryckningen av verket, som förmedlades genom Eggerts broder, en förväxling kan ha ägt rum.² Angående sitt »avsked» från Eggert uttrycker sig Nauckhoff i sina memoarer något inexact. Han besökte nämligen den dödssjuke kompositören ännu en gång under dennes allra sista levnadsdagar, i början av april 1813, på Thomestorp. Delvis komplettera Nauckhoffs egna brev — tre till Eggert i dennes kvarlåtenskap, ett till Drake i Mus. Akad.³ — de ofullständiga uppgifterna i memoarerna.

Det första av dessa Nauckhoffska brev (Örnsnäs den 5 september 1812) är skrivet kort efter vistelsen på Fölingsö och innehåller icke mycket mer än ett förnyat förslag till ett tydligen planerat sammanträffande i Linköping med Eggert, för vilken han i god tid ville beställa en festlig middag. Det andra brevet är skrivet precis två månader senare. Nauckhoff hade dessemellan varit i Petersburg som kurir och hade därför ej tidigare kunnat svara på Eggerts två brev från den mellanliggande tiden. Detta brev (Stockholm den 3 november 1812) må här citeras i utdrag, då det talar om de senaste teaterförhållan-

¹ Han var familjen Emanuel Stenbergs husläkare.

² En förväxling med den enda tryckta kvartetten kan det säkerligen knappast vara fråga om, då denna tillhör de tre till Drake och Rääf dedicerade kvartetterna. — Ett exemplar av de i oktober 1818 hos Breitkopf och Härtel tryckta stämmorna i sextetten — »Sestetto pour Clarinette, Cor, Violon, Viola, Violoncelle et Basse composé et dédié à Monsieur Nauckhoff par J. Eggert» — finnes i Mus. Akad. — Verket spelades för övrigt den 6 maj 1866 vid en minnesfest i Mus. Akad. (se »Kongl. Musikaliska Akademiens Handlingar», 1866, s. 36 ff.).

³ Sign. Lo. 107. Ytterligare tre av Nauckhoffs brev från senare år till samme mottagare beröra icke längre Eggert utan fortsätta endast de gamla ungdomsförbindelserna.

dena. Av dessa rader framgår dessutom, att Eggert ännu vid denna tid stod i viss förbindelse med operakretsar (Hjortsberg).

»Kapellmästaren är väl förundrad att ej förrän nu hafva ärhållit brev från mig, och ändå mer då jag berättar att tit. bägge brev nu först på en gång kommit mig till handa; saken hänger så tillsammans, att jag strax efter min ankomst till Stockholm i September blef skickad som Courier till Petersburg hvarifrån jag först för tvenne dagar sedan återkommit — Tit. har just satt min nyfikenhet på ett hårdt prof då han skrivit sitt brev med Tyska bokstäfver som är aldeles Grekiska för mig; glöm för all del ej att skriva härnäst med latinsk styl —

Hjortsberg har jag talt vid, och har han ännu ej mottagit tit. brev — Theatern tyckes nu antagit ett helt annat utseende. Küster är änteligen afdanckad och Hjortsberg är ordningsman — Åbergson skall åtfölja en Fransysk danseur, som hitkommit från Petersburg, till Italien för att sköta sin hälsa — Nämnde Danseur samt dess hustru äro verkliga Artister; de hafva dansat här flere gånger med mycket bifall — Dupuy är engagerad både vid Theater och Orchestern — han förde i förgår an Zaubrerflöjten då Möller spelade första fiolen; det synes som de ingått i förlikning med hvarandra — — — —»

Nauckhoffs tredje brev (av den 6 februari 1813) är skrivet på Eggerts modersmål, tyska. Och man märker att brevskrivaren, trots sin uttryckliga försäkran att Drakes sista underrättelse om den sjukas hälso-tillstånd hade »seine Unruhe zerstreut», vill uppfylla en sista önskan för den dödssjuke:

»Mein lieber Kapellmeister! Sie verlange mehr als sie glaube wenn sie eine deutsche briefe von mir erwarte, — ich werde doch versuchen mich verständlich zu machen — — — — —
— — — — — Ich bin jetzt mit ein Quartett und ein von Anacrions Ode den ich in Musik gesetzt, fertig — Ungeachtet dass ich ihren strenge Urteil besonders über die arbeiten ihre Schülers kenne, mögte ich doch gern ihren Ruhm davon abhören; weil, ich muss es zustehen, sie gefellt mir sehr alle beide —»

Ännu mera än i detta brev märker man den stora bestörtningen över lärarens utan uppehåll fortskridande sjukdom i Nauckhoffs några veckor senare på franska avfattade brev till Erik Drake (Stockholm, le 12 mars 1813):

»La situation alarmante de Mr. Eggert me touche jusqu'aux larmes — Je ne puis décrire (?) les sinistres présentiments pour son salut qui me tourmente et j'en suis au désespoir, car je l'estime non seulement comme artiste, mais je le révère et je l'aime comme mon véritable ami —»

Eggert flyttades sedermera över till granngården Thomestorp, till Rääf i Småland, och i början av april 1813 besökte Nauckhoff honom där ännu en gång under hans sista levnadsdagar, såsom framgår av

ett brev från Em. Stenberg till Rääf i Småland¹ (Stockholm den 10 april 1813):

»I går hade jag visite av Major Nauckhoff, kommande från Kongl. Secr. och Eggert; denna gav mig en fullständig beskrivning på Eggerts sjukdom och det myckna besvär, han hos Herrskapet förorsakade, samt att läget var 6 mil från Lindköping, vilket jag ej känt förut; jag finner således, huru mödosamt det är, att hava omvårdnad om en sådan människa, och vad tidspillan för betjäningen skall vara att hämta medicamenter. Vågar därför anhålla att Hr. Kongl. Secr. ej ogünstigt upptager, att jag härmed proponerar flyttning till Lindköping för Eggert om han kan tåla det, han har då både Doctor och medicamenter närmare.

Jag har frågat Doctor Blad härom, och han säger att vid vackert väder kunde en långsam transport bliva honom ganska nyttig och ej skada denna årstid — —»

För ett överförande av den sjuke var det redan för sent. Nauckhoffs tillgivenhet, som han bevisade genom sitt besök, hörde dock säkert till Eggerts sista glädjeämnen. Som tack härför torde väl kompositören vid detta tillfälle ha tillägnat honom ovan nämnda verk.

Vad slutligen beträffar den av Ekendahl ävenledes som Eggerts lärjunge omnämnde Wolf Heinrich Baudissin (1789—1878),² förefunnos i kvarlåtenskapen inga uppgifter om honom. Förbindelserna med Eggert tyckas dock ha existerat redan 1811. Lorenzo Hammarsköld skriver nämligen i ett brev (av den 31 december 1811) till Rääf i Småland³:

»Från Grefve Baudissin skall jag helsa. Han blef hänryckt af glädje upp till tredje himmelen öfver ditt löfte att lemna honom afskrifter af dina folkvisor. — — — Anledningen till hans samling är rent intresse och välbehag för det naiva uttrycket af manlighet som karakteriserar dessa naturkonstprodukter. Han eger också redan en stor kollektion af tyska och danska, men han ger våra svenska, i synnerhet de af en viss genre, företräde, hvadan han äfven öfversatt några på tyska, hans egentliga modersmål.»

Att Eggert, som sommaren 1811 hade deltagit i dessa Rääfs uppteckningar, här har spelat rollen av förmedlare för sin landsman, torde vi kunnä antaga. —

Om Eggert under den första tiden av sin vistelse i Sverige övervä-

¹ Rääfska brevsamlingen, sign. R 38, 2.

² Han var född i Dresden och talade tyska som sitt modersmål, hade starka vitterhetsintressen och var känd som medarbetare i den Schlegel-Tieck'ska Shakespeareöversättningen. Från 1810—14 var han dansk legationssekreterare i Stockholm.

³ Se Arvid Ahnfelt »L. F. Rääf i Småland och hans Literära Umgängeskrets», Stockholm, 1879, s. 251.

gande torde ha umgåtts i tyska kretsar, medförde hans allt större rofasthet här och hans förtrogenhet med landets språk, att han mer och mer slöt sig till svenska kretsar. Vid det tragiska slutet på hans korta levnadsbana skulle det även visa sig, att det var svenska vänner som stodo honom personligen närmast.

Till dessa svenska vänner hörde framför allt den här redan ofta omnämnde stockholmsgrosshandlaren Emanuel Stenberg (1768—1834), hans hustru Maria Charlotte, född Westman (1770—1836), samt deras enda, då ännu helt unga dotter Catharina Charlotte Stenberg, sedermera gift Stokoe (1798—1874).¹

Huruvida någon i den Stenbergska familjen var särskilt musikalisk, framgår ej av de bevarade dokumenten. Att dock förutom Eggert en rad andra musiker umgingos i hemmet — sannolikt införda i familjen genom denne — kan man sluta sig till av breven. Namnen Crusell, Hirschfeld, Preymair nämnas. Dessutom torde den berömde opera-sångaren Kristoffer Karsten ha varit en nära vän i huset och kanske dottern Charlottes sånglärare, såsom några biljetter från honom från åren 1813, 1814 och 1827 förråda.²

Eggerts första dedikation gällde makarna Stenberg. Det är hans tre (otryckta) stråkkvartetter, op. 1.³ Redan härav torde man kunna

¹ Stenberg var sidenfabrikör, liksom även hans far och hans morfar Anders Koch samt hans hustrus far. Han bodde på Söder. Stockholms Provisoriska Adress-Lexikon för år 1823 anger bostaden: »Stenberg, Emanuel, Grosshandlare och Sidenband-Fabrikör, Söder, Högbergsgatan, Qv. Keysaren, Nr. 15». I professor F. Bergs ägo finnas i Uppsala porträttminiaturer av makarna Stenberg, som voro hans morfars föräldrar. Om dessa sina förfäders hem har han haft vänligheten att meddela mig följande: »Han hade tydligen ett magnifikt borgerligt hem med en stor konstsamling o. s. v. Särskilt var den franska målaren Bélanger rikligt företrädd. Enstaka af de Stenbergska taflorna finnas alltså kvar i släkten — det mesta gick tyvärr på auktionen omkring midten af 1800-talet. Vid auktion efter Stenberg 1835 såldes bland mycket annat: 'Ett fortepiano af betzadt träd, fem och en half oktaver för 33,17', 'En zither i fodral för 7,24' och 'En violin med stråke i fodral för 3,16'. På auktion efter hans änka f. Westman, död 1836, såldes '1 Mahagony Flygel Fortepiano för 151: —'»

² I prof. Bergs ägo. I en av dessa biljetter, från julafton 1814, där Karsten ber att få låna en duett ur operan »Slottet Montenero», tillfogar han orden: »Je joins ici la petite pièce du faux Eggert» (den föregivne Eggert). Minnet av den sedan nära 2 år döde kompositören var alltså fortfarande levande i familjen.

³ De i familjen Stenbergs ägo befintliga kompositionerna (kopior) av Eggert skänktes senare av fru Stenberg själv (kanske efter hennes makes död) till Erik Drake, som i sin tur gav dem till Musikal. Akad., där de nu finnas. Detta bevisas av anteckningar härom i nothäftena. — Originalen av den Stenberg tillägnade kvartetten befinner sig dock, tillsammans med andra av Eggerts kvartetter, i Univ. bibl. i Lund (sign. Wenster, Litt. Ab Nr 10—12). Hur dessa verk kommit i

sluta sig till en bekantskap, som sträckte sig långt tillbaka. Detta antagande stärkes även av den synnerligen hjärtliga tonen i breven från Stenberg, som med all sannolikhet också var Eggerts logebroder. I synnerhet svaret på Eggerts oväntade avskedsbrev — kompositören hade, kanske för att undvika avskedsscener, ej sagt något personligt farväl, liksom ej heller till de Ron — vittnar om en nära vänskap, som måste ha pågått ostörd sedan många år. Ty så saknar man blott en människa, som genom långvariga vänskapliga förbindelser blivit en nästan omistlig.

»Stockholm d. 14 July 1812.

Ende och käraste Wänn!

Ännu ej utan den största sinnesrörelse kan jag besvara Ditt Afskedsbref, hade verkligen därmed ännu dröjt, om jag ej trodt Dig där i genom kunna tro mig kallsinnig för vår hafvde vänskap, på det af tiden detta (?) välgörande botmedel för det man verkligen mycket älskar, måtte med mera köld låta mig berätta Dig hur vi funnit oss efter Din bortresa, och hvad som sedan passerade. Saknaden af den ende manliga Wänn, var för mig grymm; min Hustru och jag hafva denne gång (den förste) kommit öfverens om hvad sorg är (jag har aldrig förr känt den), men jag tror det är värre skiljas från en lefvande, än död wänn; jag är nu tämligen i ordning — men min goda hustru törs jag ej ännu tala med om Dig, om jag ej kände Henne, så skulle vist jalousie hos mig infinna sig — jag har lämnat Henne Din Hund, tack för denne gåva, men den har kostat mig många tårar. Jag kan ännu ej se den utan att vara med Dig; viste jag något sätt, att åter få Dig bland oss; hvad jag gärna gjorde det, och vi höra ej til några apparencer, Om jag tordes bjuda Dig lögis och vivre bland Dina verkliga vänner, tils framtiden ändrade omständigheterna Hvad Du skulle vara välkommen hos oss. Du måtte väl ej söras af denne Wännskapens öppenhet? Om så är förlåt mig — men jag känner blot vårt behof och önsknings — jag tror din sol är ännu ej utslocknad — men om Du reser från oss så hoppas jag få veta detta efter ditt löfte — och om Du någonsin behöfver det enda jag kan hjälpa Dig med, — tag det, af vänskapens hand, det är lättare än af släktingars, (förlåt men jag hoppas Du känner mig) men Du återvänder hoppas jag —

Sedan Din afresa är det Spectacle världen för mig blifven mycket tyst, här lofvas mycket gammalt och något nytt til hösten, Dina goda vänner Krusell, Hirschf., Preym. och Dylika gå nu som vidunder och prata, men äro mycket flata hos oss eller då vi råkas — Krusell sade att han trodde träffa Dig framdeles, om han kommer att resa ditåt — Utoim 3ne dagar sedan Du reste, har här rägnat beständigt, och vi hafva i år ledsamt på Stocksund. Du skulle snart kunna hjälpa det, med Din när-

den lundensiska domkyrkoorganistens familj, huruvida det förefunnits vänskapliga förbindelser med Christian Wenster (1735—1823), som emellertid vid Eggerts ankomst till Sverige redan var 68 år gammal, eller till hans son Emanuel (1785—1856), har hittills ej kunnat fastställas.

varo — i alla fall lef så nöjd Du, som kan önskas af mig, min hustru och min Dotter. De hälsa Dig hjärteligen så väl som Din upprigtige
Emanuel Stenberg.»

Under Eggerts sjukdom trädde Stenberg i korrespondens med Drake och Rääf och förmedlade recept och bud till Eggerts stockholmsläkare (brev till Rääf, Stockholm den 30 mars 1813):

»Af de bref som till Doktor Blad blifvit sända från Tit. får jag besvara från Bladens vägnar, att Eggert skall endast fortfara med hvad han ordinerat och i synnerhet Pillerne, samt ej dricka öl — han kan ännu ingenting ändra af sina föreskrifter. — Han har hopp att Eggert kan blifva frisk —»

Makarna Stenberg kommo ej till begravningen. Men de fingo en hårlock från Eggert och några lagerblad från hans kista, skickade av Rääf. Tillsammans med Rääf och Drake omhändertog sedan Stenberg ordnandet av kvarlåtenskapens förvaltning. Att Eggert ej helt medellös hade velat gripa till vandringsstaven, utan att han efter avdrag av begravningskostnaderna till och med efterlämnade en liten penningssumma, framgår av ett brev från Stenberg till Rääf (11 maj 1813):

»Vad Eggerts penningeaffärer beträffar, vet jag ock, att han hade utlånte peng. här och uti Norrköp., men dessa voro till Orchester karlar, som ej kunnat betala honom, då han var deras förman; hvad vill man nu då erhålla, då inga bevis mera kan presteras; men de 1,200 Rdr. — — — med dem är allt godt, och anser jag ej nödigt annoncera i Dagappren om Bouppteckning —»

Så förhållandevis rikt materialet än är angående Eggerts förbindelser med Stenberg, lika torftigt är det rörande hans förbindelser med ett annat svenskt musikintresserat köpmanshus på Söder, grosshandlare Jonathan Gnosspelius' (1770—1839) hem. Ja, vi ha överhuvud vetskap om denna Eggerts förbindelse endast genom dedikationen på hans stråksextett, som finnes i tre handskrivna exemplar (ett partitur och två stämmor) i Musikal. Akad. i Stockholm. Partituret, som på första sidan har orden: »Skriven i Föllingsö 1811 av Författaren, Copia», har på titelbladet orden: »Sextette pour deux violons, deux violes, Violoncelle et Basse, composée et dédiée à Mr. Gnosspelius par Mr. Joachim Eggert».¹ Då Eggert dedicerat alla andra kompositioner endast till nära vänner, kunna vi antaga, att vänskapliga förbindelser

¹ Sten Bromans uppgift (»Eggert och Küster, Konsertverksamhet och kompositioner», STM 1925, h. 2—3, s. 62), enligt vilken bläsextetten skulle vara densamma som stråksextetten, beror på ett misstag. Det torde ha uppstått därigenom, att i stråksextetten av år 1811 i det ena exemplaret av stämmorna (369, Nr 6) en andra finalsats i f-dur är tillfogad — den ursprungliga går, liksom första satsen, i f-moll — vilken visat sig vara identisk med finalsatsen ur bläsextetten av år 1807.

legat till grund också för denna tillägnan,¹ och att i det Gnosspeliuska hemmet även andra kammarmusikverk av Eggert ha klingat vid sidan av den stråksexett, som tillägnats husets herre. —

Ingen av Eggerts levnadsperioder äro vi så väl orienterade över som den allra sista, vilken han tillbringade i södra Östergötland (Kisa socken, Kinda härad) på de båda vid sjön Föllingen romantiskt belägna granngodsen Föllingsö och Thomestorp, som ägdes av hans unga vänner Erik Drake (1788—1870) och Leonhard Fredrik Rääf i Småland (1786—1872).²

Det var två orsaker, som förde honom till denna trakt de två som-

¹ Om Jonathan Gnosselius heter det i ett »Minnesbild den 11 november 1887» av F. Wulff över hans son, den kände musikern Wilh. Theodor Gnosselius (s. 10): »Hans fader, grosshandlare Jonathan Gnosselius tillhörde en från Tyskland inkommen släkt, som redan i sitt hemland bar namnet Gnosselius. — Han var en ansedd och myndig medborgare; hans hus stod öppet för talrika vänner. — Själv spelade han violoncell, men han höll även andra kvartettinstrumenter till handa för vännerna . . .» Tyvärr har det varit omöjligt att genom efterforskningar hos direkta efterkommande till Gnosselius erhålla vidare upplysningar. Varken dr Planck, Göteborg, eller hans syster, fröken Marie Planck, Lidingö, som har företagit omfattande forskningar rörande familjen Gnosselius, ej heller arkitekt C. R. Ringström, Filipstad, till vilka samtliga här riktas ett tack för älskvärda upplysningar, ha kunnat framskaffa något material. Dock må här meddelas ett minne av arkitekt Ringström: »Däremot har vår mor berättat, att hennes morfar Jonathan, som varit en skicklig violoncellspelar, brukade ha musikaliska samkväm i sin bostad i Brunkebergs hotell, till hvilket han sades ha varit ägare, i vilka samkväm ofta medlemmar af Hofkapellet voro inbjudna och såsom gäster deltog. Det förefaller därför sannolikt, att äfven den tyske musikern och hofkapellmästaren Joachim Nicolo Eggert har varit bland gästerna.»

² De båda gårdarna äro ännu väl bibehållna, vilket förf. nyligen kunnat förvissa sig om. — Landskapets behag i denna trakt och den spirituella umgängestonen på de båda gårdarna äro levande skildrade i den samtida litteraturen i brev, rese-skildringar och dikter av de unga skalder och lärde, vilka som gäster vistades på Thomestorp, huvudsakligen de båda somrarna 1811 och 1812: — Atterbom, Samuel Johan Hedborn, Clas Livijn, Stenhammar, Palmblad, dansken Christian Molbech m. fl.

Atterboms dikt »Skogslust i Kind» (Lyriska dikter III, Örebro, 1863, s. 25—26), som kom till här, berör de forskningar i folkmusik, som man bedrev dessa somrar, i tredje strofen: »Längst in mellan träden, i skuggornas natt, Af strålar, helt plötsligt, belyses en skatt: Den harpan, hvarvid han för stallbröder qvad, Är hängd, fastän stum, bland de hviskande blad; Välan! liksom förr under kongsgårdens lind, Skall visor och gåtor hon ljuda i Kind.» — Molbechs »Breve fra Sverige i Aaret 1812» (III del, Kiöbenhavn, 1817, s. 83 ff.) skildrar utförligt Thomestorp (kallat »T» med två stjärnor) och dess omgivning. — Hedborn diktade antingen vid sitt besök eller kort förut den kända vaggvisan »Ute blåser sommarvind —», som försatte Rääf i hänryckning, o. s. v. — Se även Arvid Ahnfelt »L. F. Rääf af Småland och hans literära umgängeskrets» (Stockholm, 1879).

rarna 1811 och 1812: lektionerna med hans sista lärjunge Erik Drake och intresset för folkviseforskningen, som Rääf bedrev sedan några år. Den första sommaren (1811) tycks det övervägande ha varit det senare, som lockade honom till Östergötland.

Den 27 maj träffade Rääf honom i Linköping (brev till Clas Livijn, Thomestorp den 11 juli 1811) och tog honom först med till Thomestorp, emedan Drake just hade rest bort. De två strövade genom djupa skogar, besökte avlägsna gårdar och upptecknade folkvisor, den ene orden, den andre melodien, så att Rääf vid slutet av sommaren kunde meddela Lorenzo Hammarsköld följande (Thomestorp den 27 augusti 1811; samma dag voro Eggert, Malin Rääf och syskonen Drake hos Hammarskölds bror på Tuna):

»Sedan vi träffades, har min samling af visor ansenligen förökats sig, så väl af tryckta som uppskrifna, och genom Hartmannsdorffs senaste remiss af melodier äro dessa fördubblade. Eggert har i denna del något biträdd mig, antalet af visorna, både tryckta och otryckta är omkring 160, utom varianterna, af hvilka jag alla dagar får nya och hvilka i samma mån aflägsna samlingens fullkomnande —»

Och den 13 september sände han Clas Livijn, som hade varit där på besök i juli, nio verser av visan »Hertig Magnus»,¹ med orden:

»Melodien som jag icke utan hjälp tillåter mig att kopiera, skall du få en annan gång, om du åstundar; Eggert har mycket berömt den.»

Som bekant utgav Rääf sedermera ej själv sin samling av folkvisor, utan överlät den åt Afzelius enligt dennes anhållan, trots vissa betänkligheter och trots Livijns² ivriga varningar. Det skedde först efter Eggerts död. Under hans livstid hade Rääf i ett långt brev till Hammarsköld (Thomestorp den 14 januari 1813) bedömt de kort förut i »Poetisk Kalender» publicerade uppteckningarna av folkvisor i följande skarpa ordalag:

»— emedan upptecknaren förmodligen ej givit sig tid, att höra mer än en sångare, och den tillsatta rittournellen eller vad smörjan skall kallas, är så löjlig och usel, att jag utan omsvep förklarar upphovsmannen därtill för en människa utan vett och känsla. Jag dömmar inte

¹ Livijns opera-libretto »Hafsfrun» — se vidare nedan — var inspirerad av folkvisan »Hertig Magnus». Livijn var också själv född östgöte.

² Johan Mortensen, som i sin monografi »Clas Livijn, ett nyromantiskt diktfragment» (Stockholm, 1913) även behandlar Livijns intresse för Rääfs folkmusikforskning och dennes fientliga inställning till Afzelius, säger på s. 120: »Triumferande utbrast han också, då verket utkom och Afzelius ej med ett ord tackat Rääf för den stora samling han öfverlämnat till honom: 'Nu har du skördat Lönen för dina uppgifter åt Afzelius, och hvad mest fagnar mig är att Jacobus (Adlerbeth) måste själf medgifva, att jag har rätt'.»

blint härom, ty vem i Sverige vill upphäva sig mot namnen Eggert och Drake, lagde till min erfarenhet i folksångerne.»

Det är stolta ord, som kanske hänföra sig till något samtal med Eggert och Drake. I den av Afzelius, Geijer och Hæffner gemensamt utgivna »Svenska folkvisor» (1814—16) blevo sedan varken Rääfs eller hans medarbetares namn nämnda, vilket föranledde Rääf att sedan göra följande beriktigande:¹ »Utgifvarne af Svenska folkvisor 1814—16 hafva glömt omnämna, att jag till deras arbete bidrog med 70 roman-ser, de flesta med melodier.» Och i sin självbiografi återkommer han också till denna sak:² »Melodierna till dessa sånger som nu hänrycker Europas alla folk, afsattes till större delen genom förut nämnde Prof. E. Drake och hans därvarande musiklärare och gäst, k. kapellmästaren J. Eggert — — —.»³

Även en författare till en operatext försökte Rääf skaffa sin gäst och vän. Han vände sig i detta syfte till sina båda diktarvänner från Uppsalatiden, Livijn och Atterbom. Den 11 juni skriver han till Livijn:

»Eggert vill ändteligen i sommar fatta musik till någon opera och frågar efter din strömkarl, som du väl kunde skicka hit, om den är färdig och om du ej snart kommer själf; Hafsfrun lär du väl fått tillbackars från Stockholm.»

Särskilda sympatier tyckas ha förbundit Eggert med Clas Livijn,⁴ den snillrike, rastlöse, än eldige, än kylige romantikern, som tidigt var hemma i atmösfären kring Schillers »Räuber» och »Werthers Leiden», som kände Novalis' verk och stod i ett utpräglat motsatsförhållande till Geijers och Tegnér's livsuppfattning.⁵ Han måste ha känt diktaren redan före Rääfs inbjudan, då det i denna talas om ett återsändande av operan »Hafsfrun».⁶ Till en tonsättning torde det emellertid aldrig ha

¹ Se A. Ahnfelt »Rääf i Småland», l. c. s. 18.

² Citerat av Ahnfelt, l. c. s. 17.

³ Hur långt Eggerts och Drakes medarbetarskap sträckte sig och vilka de »70 romanserna» äro, som Rääf överlät på Afzelius, har hittills ej blivit fastställt. Även i den 20 år senare av A. I. Arvidsson utgivna »Svenska fornsånger» (1834), där denna gång den musikaliska delen, som förordet omtalar, redigerats av Drake själf, äro de av honom och Eggert upptecknade melodierna använda.

⁴ I Livijns i K. B. förvarade skriftliga kvarlåtenskap finnas inga brev bevarade. Rääfs brev till honom ha givits tillbaka till denne och finnas nu jämte Livijns egna brev i den Rääfska brevsamlingen. Några brev mellan Livijn och Eggert ha hittills ej framkommit.

⁵ Se Mortensen, l. c. s. 369 f.

⁶ När Eggert trädde i förbindelse med Livijn är ej fullt klart. Mortensen säger (l. c. s. 122): »Likaledes var kompositören Eggert 1809 betänkt att sätta musik till den» (Hafsfrun), men anger dock ingen källa för denna uppgift. 1:a och 2:a akterna

kommit, även om Eggert och Livijn under den senares upprepade besök på Thomestorp åren 1811 och 1812 ofta nog torde ha diskuterat operaproblemet. — Ännu i januari 1813 erbjödes kompositören genom Rääf ett nytt ämne av Livijn, som just hade tillbringat den andra hälften av julhelgen på Thomestorp och suttit vid Eggerts sjukbädd (brev, daterat Kongslena den 22 januari 1813):

»På det att kapellmästaren Eggert skulle, derest han någonsin återvinner sina krafter, inte behöva använda sin tid på den franska Jorund och dess Starkoder,¹ om han vill bearbeta ett nordiskt ämne, har jag efter min hemkomst den 19 dennes hopsatt en del av en opera, Visbur kallad, varav början följer, skolandes fortsättningen med första anlända, sedan jag likväl blivit underrättad — huru det samma blivit upptaget — — —

Då du hos Sturlesson genomläser berättelsen om Vanlund, Visbur och Domalder, skall du däruti finna ämne till en tragisk trilogi. Ett dunkelt öde nedtrycker alla dessa personer och bland mina 1001 planer är även den, att härav bilda trenne operor . . .»

På vilket Rääf svarar (Thomestorp den 16 februari 1813):

»Din tilltagsenhet är stor: två operor i arbete på samma gång. Visbur är lämnad till Eggert, men vilken nu åter, efter en kort förbättring är så sjuk, att han synes snarare färdig instämma i den himmelska än jor-diska chören; om detta fragment kan jag således icke säga dig något yttrande, vilket Drake, som skriver till dig i dag ock skickar avskrift av Jorunder, lär närmare upplysa.»

En månad efter Eggerts död besökte Livijn, vilken liksom så många andra ur Eggerts bekantskapskrets deltog i fälttåget i Tyskland, av pietetsskäl Eggerts födelseort Gingst, där han emellertid ej träffade någon av dennes familj.²

Mindre uttalade sympatier tyckas ha legat till grund för förbindelsen mellan Per Daniel Amadeus Atterbom (1790—1855) och Eggert,

av operan kommo ut i tryck 1816. (Ett exemplar finnes som bilaga till det handskrivna exemplaret i K. B.) Företalet meddelar, att verket kom till redan 1806. — Om planen på en opera »Strömkarlen» säger Mortensen (s. 124): »Det var meningen, att Hafsfrun skulle följas av en ny opera av samma romantiska karaktär, Strömkarlen, till vilken Eggert skulle satt musik. Livijn skrev på den 1810.» Men tydligen är källan till denna anmärkning endast Rääfs ovan citerade brev.

¹ Här avses utkastet till en opera, »Jorunder», som skriftställaren Per Adolf Granberg (1770—1841) hade sänt Eggert och som det hade gjorts mycket narr av i vänkretsen. Eggert hade tidigare skrivit beledsagande musik till Granbergs drama »Svante Sture och Märta Leijonhufvud».

² Även Johanna Picht hade nyligen flyttat därifrån, då hon efter att i 10 år förgäves ha väntat på Eggert den 23 april 1813 — alltså nio dagar efter kompositörens död — hade gift sig med Eggerts forne lärare, kantorn Joh. Friedrich Dammas (1771—1850) i Bergen på Rügen.

vilka Rääf på sitt välmenande och energiska sätt flera gånger förgäves bemödade sig att sammanföra. Emellertid äro de argument, med vilka Atterbom undandrog sig Rääfs förslag, så snillrika, att vi ej vilja underlåta att här återge dem. På Rääfs direkta anhållan att författa en operatext åt Eggert — tydligen förmedlade han en av Eggert uttalad önskan — svarade Atterbom (Uppsala den 14 juni 1811):

»Dessutom är det mycket ovisst, om jag ännu äger nog poetisk förmåga och nog insikt i Opera-compositionen och theaterns väsende, för att våga mig på författandet af en Opera. Även fruktar jag, att genom Operans — kanhända nödvändiga — natur, skulle jag nödgas subordnera poesien under musiken, och blifva retrancherad af en främmande af-sikt i min egen. Förmodligen finner Hr. Kapellmästaren Eggert — hvars musikaliska geni jag aldrig har betviflat och hvars benägna tankar om min skicklighet på det högsta hedra mig — Lidners ypperliga Medea nog vidlöftig och i flera detaljer trainerad för att vara en god Opera och lämpligt sujet för en ändamåls-enlig musik. Men det är så svårt för skalden, helst för den unge, såsom Lidner och mig, att hålla måtta med fantasien, känslor, diktion och rhythm. Och det synes mig, som hade alla mig kända Opera-poeter nog mycket hushållat med poesi, i fall de ägde någon. — Emellertid skall jag säkert, om jag får lefva, försöka mig äfven på detta gebiet: ty allt måste försökas . . .»

Sommaren 1812 fingo sedan Atterbom och Eggert på Thomestorp rikligt tillfälle till närmare bekantskap. Atterbom befann sig emellertid, som bekant, vid denna tid i ett beklagligt tillstånd av kroppslig svaghet och själslig depression. Att diktaren och musikern dock måste ha umgåtts med varandra på vänskaplig fot, torde man kunna sluta sig till av Rääfs senare framförda anhållan till Atterbom att dikta en gravskrift över den bortgångne. Atterbom avböjde även denna bön i något undvikande ordalag (Uppsala den 29 maj 1813):

»Jag tackar på det högsta för ditt bref, men angående Eggertska Grafskriften kan jag ännu ingenting yttra. Det är svårt, att kunna resolvera sig till att välja en människa till ämne för någon sång — och själfva Höljer vilar ännu av mig obesungen! Med honom skall jag dock en gång gripa mig an. Och hade Eggert, hvars förtjenster jag för öfrigt ej vill bestrida, varit en Mozart eller en Haydn, så vore visserligen redan din begäran uppfylld. Du däremot —?»

Sommaren 1812 var en sista höjdpunkt i Eggerts liv, ett glättigt spel mot en allvarlig politisk bakgrund. Men det annalkande bittra slutet kastade nog mången skugga framför sig. Man ser för sig helt levande denna skara av unga, begåvade människor, som Eggert själf med ungefär ett årtionde låg före i levnadsålder och levnadsvisdom, när man träffar på avsnitt i brev sådana som det följande (Rääfs brev till Adlerbeth, Thomestorp den 10 juli 1812):

»I dag har jag så mycket främmande att jag icke får en redig tanke: Eggert sjunger parodier öfver Struve; Molbech forundrer sig over de uhyre fjelle; Ekendahl deklamerar Aristoteles; Draken sjunger Bellmans visor, en annan talar om jagt och ett par jurister läsa acter.»

Eller på ett liknande ställe (brev från Livijn till Askelöf, Skövde och Kongslena den 8 juli 1812):

»Hos Drake träffade jag Eggert, lämnande honom det sista av sin muns lärör. Där trivs ock en Major Nauckhoff, som i framtiden vill idka compositörskap, men nu tycktes mest idka sovande och till vars out-sägeliga fägnad Rääf bland sin faders kvarlämnade klädesförråd funnit en rosenderöd sidennattrock lika så beqväm för snillet hänryckningar som sömnens krav.»

Sommaren 1812 bodde Eggert hos Erik Drake. Dagen efter midsommar hade han kommit till Föllingsö och tycks — kanske fränsett ett par utflykter i trakten, t. ex. till Linköping — inte vidare ha begivit sig därifrån. Han levde i sitt arbete och undervisade i 10 veckors tid sina båda lärjungar Drake och Nauckhoff. Man spelade kammarmusik. I breven talas om Eggerts »stora förrådshus» av noter, som han tänkte ta med på den långa resan. Sina tre kvartetter op. 2 tillägnade han de båda vännerna Drake och Rääf gemensamt; de hade säkert ofta hört dem. (Den ena av dem är den enda sedermera tryckta kvartetten.) »Den musikaliska treenigheten på Föllingsö» kallar Rääf på skämt de tre oskiljaktiga musikerna, som levde i sin egen värld (brev till Livijn, Thomestorp den 14 september 1812). Liksom sin lärare söka eleverna efter en lämplig operalibretto. De tänka på Lorenzo Hammarsköld, som ett senare brev från Drake till denne omtalar:¹

»Föllingsö, den 15. Dezember 1812.

Genom bref från Major Nauckhoff har jag erhållit afslag af min proposition. Vid nogran ompröfvning fann jag mig nog directe gått på saken, utan att förut säga dig anledningen till mitt bref.

Förliden sommar då Nauckhoff var hos mig och du väntades till Thomestorp upptäckte vi att komposition af Symfonier, Sonater etc. ej var vår starka sida — utan musik för Theatern — se däri trodde vi oss lyckas så mycket bättre. Svårigheten låg endast i möjligheten att få någon pièce. Jag gaf genast förslag på dig såsom af alla mina författande vänner den enda, som äger kännedom af Theater och af formen för en musikdialog. Du kom ej och förslaget har därigenom hvilat tills häromdagen då jag med nog mycken häftighet sökte realisera det. Du ser häraf sammanhanget och hoppas jag, att du, om ej uppfyller min önskan, åtminstone ej tar den illa.

Nauckhoff som har mer, både huvud och Routine än jag, skulle lyckas i den genre, men inte desto mindre hade jag ämnat begagna samma pièce och täfla med honom.

¹ Hammarsköldska brevsamlingen i K. B.

Med största bekymmer får jag berätta dig hur sjuk Eggert har varit och är. Den häftigaste blodstörtning, som räckte en hel månad, ock ej ännu synes aftaga, låter mig med mycket skäl befara en kanske ganska snar död. Försvagad till den yttersta grad kan han ej mer än hviska fram en hälsning till dig.

Min vördnad för din fru

din uppriktige vän

E. Drake.»

I slutet av mars 1813 flyttades Eggerts sjukläger, då Drake med sin mor reste bort för en längre tid, från Föllingsö till Thomestorp, där nu Rääf och hans syster Malin vårdade den sjuke de tre sista veckorna. Drake skrev ännu ett sista brev från Norrsunda (1 april 1813),¹ i vilket man märker hans sorg. Han kom tillbaka först till begravningen.

Under hela tiden från början av juli 1812 till Eggerts död följde Rääfs här upprepade gånger omnämnde gäst, löjtnant D. G. Ekendahl (född 1786 i Lekaryd i Småland) Eggerts öde, som nu gick mot sin fullbordan.² Han besökte honom, lämnade Hammarsköld underrättelser angående honom och skrev slutligen, kanske på Rääfs önskan, Eggerts ofta citerade »Personalier», i vilka det på slutet heter:

»Under hela loppet af sin långvariga och plågsamma sjukdom bibehöll han in i sista dödsminuten alltid samma lugn och sinnesstyrka, som under hela hans lefnad utmärkte hans manliga och höga själ.»

Det var även Ekendahl, som gav L. Hammarsköld dödsbudet med orden (Thomestorp den 23 april 1813):

»Eggert är nu död. Han dog den 14 April och begrofs i Onsdags om aftonen vid ljus. Begravningen var hederlig. Secr. Rääf höll ett skönt loftal öfver honom på vers och Jesu 7 ord av Haydn speltes därevid af Eric Drake, som äfven offentligen i kyrkan prydde likkistan med en lagerkrans. Det var så högtidligt som på landet kan vara möjligt. Ortens ståndspersoner voro bjudne till middag och utgjorde likprozessionen.»

Anteckningarna över Eggert i Kisa sockens dödbok³ lyda sålunda:

»Joachim Georg Nicolo Eggert, (död) 14 (april 1813). Kongl. Capellmästare och Ledamot af K. Musicaliska Akademien i Stockholm. Tysk

¹ I Eggerts efterlämnade brevsamling.

² Ekendahl var en icke obegåvad, litteraturintresserad man — han översatte Goethes »Wahlverwandschaften» m. fl., stod i personlig förbindelse med Arndt och Aug. Wilh. Schlegel — men var en svag, ja patologisk karaktär. Dels idealist, dels i stånd till rent tvivelaktiga handlingar, passade han föga tillsammans med sin stränge och rättvis vörd, som han jämförde med »Antonio», medan han själv i sin »Weltschmerz» kände sig som »Tasso». I Eggert såg han en slags ädel olycks-kamrat i den jordiska jämmerdalen.

³ Landsarkivet i Vadstena.

till Nationen, Född i Gingst på Rügen 1779. Under sin återresa från Stockholm till fäderneslandet ankom Han d. 25 Junii förledne år till Föllingsö, där han hos sin Vän och Eleve Herr Eric Drake qvarstannade och ifrigt sysselsatte sig med sidsta handläggningen af sina musicaliska verk. Den 19 förflutne October blef han svårt anfallen af en i flera veckor fortfarande Blodhostning, som sluteligen förvandlade sig i en tärande Lungsot. Flyttades i förra månaden till Thomestorp, där han afled. Begrofs med mycken högtidlighet i Kisa kyrka d. 21 Aprill kl. 9 om aftonen. (Dödsorsak:) Lungsot. (Ålder:) 34. (Civilstånd:) Ogift.»

Eggerts gravplats på den gamla vackra kyrkogården i Kisa med den vida utsikten från höjden ned över den stilla Kisasjön är numera försvunnen.¹ Några personliga minnen efter kompositören bevaras pietetsfullt av sonsonen till ägaren av Thomestorp, löjtnant Axel Rääf i Småland på Forsnäs.

¹ Eggerts förmögenhet, liksom hans personliga kvarlåtenskap, av vilken enligt hans gamle faders önskan »nichts verkauft werden sollte», skickades till Stralsund, till brodern Johann Friedrich Eggert. Det skedde delvis redan i maj 1813 genom Ekendahl, som for till Tyskland som frivillig i kriget och sökte upp Eggerts broder i Stralsund (Ekendahls brev till Rääf den 20 maj 1813), delvis genom en kapten Tode, som av Stenberg erhöi detta uppdrag i oktober 1813 (Stenbergs brev till Rääf, Stockholm den 5 oktober 1813). Musikalierna, som tills vidare förvarades hos Drake, tyckas först några år senare (1816?) ha skickats till Tyskland genom musikern Carl Schwencke (1797—1864), Drakes vän, vilket ett brev från den senare till Drake låter förmoda (i Musikal. Akad., sign. Lo III, 103, utan årtal, »Medevi, den I. November: Die nach Medevi gesandten Noten sind mir eingehändig; doch den Brief an Kaufmann Eggert suchte ich vergebens; wollen Sie ihn schicken, so bitte ich Sie ihn nach Nystadt . . . zu adressieren —»). Denna tidpunkt skulle också överensstämja med tryckningen av Eggerts fyra kompositioner. Dessa trycktes, enligt personligt meddelande från Breitkopf und Härtel: först i november 1816 klaverkvartetten, op. 3, därefter i februari 1817 stråkkvartetten, op. 2, i augusti samma år symfonien och slutligen bläsexettetten i oktober 1818. Förhandlingarna om tryckningen ombesörjdes av den avlidnes broder; förlagets anteckningar omtala »Freiexemplare an des verstorbenen Autors Bruder».